SODBA SPLOŠNEGA SODIŠČA (peti senat)

z dne 1. julija 2010 *

V zadevi T-62/08,

ThyssenKrupp Acciai Speciali Terni SpA s sedežem v Terni (Italija), ki jo zastopajo T. Salonico, G. Pellegrino, G. Pellegrino in G. Barone, odvetniki,

tožeča stranka,

proti

Evropski komisiji, ki jo zastopata C. Giolito in G. Conte, zastopnika,

tožena stranka,

zaradi predloga za razglasitev ničnosti Odločbe Komisije 2008/408/CE z dne 20. novembra 2007 o državni pomoči C 36/A/06 (ex NN 38/06) Italije za

* Jezik postopka: italijanščina.

ThyssenKrupp, Cementir in Nuova Terni Industrie Chimiche (UL 2008, L 144, str. 37),

SPLOŠNO SODIŠČE (peti senat),

v sestavi M. Vilaras (poročevalec), predsednik, M. Prek in V. M. Ciucă, sodnika,

sodni tajnik: J. Palacio González, glavni administrator,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 1. julija 2009

izreka naslednjo

Sodbo

Dejansko stanje

1 Italijanska republika je z zakonom št. 1643 z dne 6. decembra 1962, s katerim je bila ustanovljena družba Ente nazionale per l'energia elettrica (ENEL) in so bila nanjo prenesena podjetja električne industrije (GURI št. 316 z dne 12. decembra 1962, str.

5007, v nadaljevanju: zakon št. 1643/62), nacionalizirala elektroenergetski sektor. S tem zakonom je Italijanska republika družbi ENEL zaupala monopol nad izvajanjem dejavnosti proizvodnje, uvoza in izvoza, prenosa, pretvorbe, distribucije in prodaje električne energije na nacionalnem ozemlju, ne glede na vir proizvodnje, čeprav z nekaterimi izjemami.

2 V skladu s členom 4(6) zakona št. 1643/62 so bila tako podjetja, ki so proizvajala elektriko predvsem za lastne potrebe (v nadaljevanju: samoproizvajalci), izločena iz procesa nacionalizacije elektroenergetskega sektorja.

3 V tem obdobju je bila družba Terni, ki je bila v večinski lasti države, dejavna v sektorju jekla, kemikalij in cementa. Poleg tega je bila lastnica in upravljavka hidroelektrarn, pri čemer se je večina proizvedene električne energije uporabila za proizvodne postopke v podjetju.

4 Zaradi strateškega pomena za energetsko oskrbo države je bila hidroelektrična infrastruktura družbe Terni vključena v nacionalizacijo, čeprav je imelo to podjetje status samoproizvajalca.

5 S predsedniško uredbo št. 1165 z dne 21. avgusta 1963 o prenosu vsega opredmetenega premoženja, namenjenega dejavnostim družbe „Terni: Società per l'Industria e l'Elettricità" SpA iz člena 1, prvi odstavek, zakona št. 1643/62, na družbo ENEL (redni dodatek h GURI št. 230 z dne 31. avgusta 1963, str. 58, v nadaljevanju: predsedniška uredba št. 1165/63) je Italijanska republika za prenos premoženja družbe Terni tej družbi zagotovila nadomestilo v obliki ugodnejše cene električne energije (v nadaljevanju: cena Terni) za obdobje od leta 1963 do leta 1992.

6 Leta 1964 je bila družba Terni razdeljena na tri podjetja: jeklarsko podjetje Terni Acciai Speciali, kemično podjetje Nuova Terni Industrie Chimiche in podjetje za proizvodnjo cementa Cementir (v nadaljevanju skupaj: podjetja Terni). Ta podjetja so bila pozneje privatizirana in so prešla v last podjetij ThyssenKrupp, Norsk Hydro oziroma Caltagirone, kar je povzročilo nastanek družb ThyssenKrupp Acciai Speciali Terni SpA, Nuova Terni Industrie Chimiche SpA in Cementir SpA, ki so bile še naprej upravičene do cene Terni.

7 Z zakonom št. 9 z dne 9. januarja 1991 o pravilih za izvedbo novega nacionalnega energetskega načrta: institucionalni vidiki, hidroelektrarne in električni vodi, ogljikovodiki in geotermalna energija, samoproizvodnja in davčne določbe (redni dodatek h GURI št. 13 z dne 16. januarja 1991, str. 3, v nadaljevanju: zakon št. 9/91) je Italijanska republika podaljšala obstoječe koncesije za hidroelektrarne do 31. decembra 2001, pri čemer gre za koncesije, na podlagi katerih delujejo družbe, ki za proizvodnjo električne energije uporabljajo javne vodne vire.

8 V skladu s členom 20(4) tega zakona je Italijanska republika do 31. decembra 2001 podaljšala tudi veljavnost cene Terni. Poleg tega je bilo predvideno, da naj bi se količina finančno podprte električne energije, ki so jo dobavljali podjetjem Terni, v naslednjih šestih letih (2002–2007) postopno zmanjševala, tako da bi pred koncem leta 2007 cenovne ugodnosti prenehale.

9 Italijanski organi so zakon št. 9/91 predložili Komisiji, ki je 6. avgusta 1991 sprejela odločbo o nenasprotovanju (odločba o državni pomoči NN 52/91, v nadaljevanju: odločba z dne 6. avgusta 1991).

10 Z zakonsko uredbo št. 79 z dne 16. marca 1999 o Direktivi 96/92/ES o skupnih pravilih notranjega trga z električno energijo (GURI št. 75 z dne 31. marca 1999, str. 8, v nadaljevanju: zakonska uredba št. 79/99) je Italijanska republika hidroelektrarnam podaljšala obstoječe koncesije. Člen 12(7) in (8) te zakonske uredbe določa:

„7. Koncesije, ki so prenehale ali ki prenehajo najkasneje 31. decembra 2010, se podaljšajo do navedenega datuma, zadevni imetniki koncesij pa lahko brez upravnega akta nadaljujejo dejavnost, pri čemer morajo o tem obvestiti organ, ki podeljuje koncesijo, v devetdesetih dneh od začetka veljavnosti te zakonske uredbe […]

8. Za koncesije, ki prenehajo po 31. decembru 2010, se uporabljajo pogoji za prenehanje, ki so določeni v koncesijskem aktu."

11 V skladu s členom 11(11) uredbe-zakona št. 35 z dne 14. marca 2005 o izrednih ukrepih v okviru akcijskega načrta za gospodarski, socialni in ozemeljski razvoj (GURI št. 62 z dne 16. marca 2005, str. 4), ki je bil spremenjen v zakon št. 80 z dne 14. maja 2005 (v nadaljevanju: zakon št. 80/05), je Italijanska republika ponovno podaljšala veljavnost cene Terni do leta 2010, pri čemer je ukrep začel veljati 1. januarja 2005 (v nadaljevanju: sporni ukrep). Zakon št. 80/2005 določa, da bodo imela podjetja Terni do leta 2010 glede dobavljenih količin električne energije (skupaj 926 GWh za tri podjetja) in njene cene (1,32 centa/kWh) enake ugodnosti, kot so jih imela 31. decembra 2004. Kmalu zatem so bile z zakonom št. 266 z dne 23. decembra 2005 koncesije za hidroelektrarne na splošno obnovljene do leta 2020.

12 Po tem, ko je Komisija pri preiskavi neke druge zadeve izvedela za ta ukrep podaljšanja, je z dopisom z dne 23. decembra 2005 zaprosila italijanske organe za posredovanje informacij, ki so ji jih italijanski organi posredovali z dopisom z dne 24. februarja 2006 in drugima dopisoma, z dne 2. marca 2006 in 27. aprila 2006.

13 Z dopisom z dne 19. julija 2006 je Komisija sporočila Italijanski republiki, da bo sprožila postopek v skladu s členom 88(2) ES. Ta odločitev je bila objavljena v Uradnem listu Evropske unije (UL C 214, str. 5), Komisija pa je pozvala vse zainteresirane osebe, naj predložijo svoje pripombe v zvezi z zadevnim ukrepom.

14 Italijanska republika je svoje pripombe predstavila v dopisu z dne 25. oktobra 2006, v dopisih z dne 9. novembra 2006 in 7. decembra 2006 pa je predložila dodatna pojasnila.

15 Komisija je prejela pripombe zainteresiranih oseb, ki jih je posredovala italijanskim organom in jim dala možnost odgovora. Italija je svoje pripombe sporočila z dopisom z dne 22. decembra 2006.

16 Z dopisom z dne 20. februarja 2007 je Komisija zaprosila za dodatna pojasnila, ki so ji jih italijanski organi posredovali z dopisi z dne 16. aprila 2007, 10. maja 2007 in 14. maja 2007.

17 Komisija je 20. novembra 2007 sprejela odločbo o državni pomoči C 36/A/06 (ex NN 38/06) Italije za ThyssenKrupp, Cementir in Nuova Terni Industrie Chimiche (UL 2008, L 144, str. 37, v nadaljevanju: izpodbijana odločba).

18 V točki 163 obrazložitve izpodbijane odločbe je navedeno:

„Komisija je sklenila, da je [Italijanska republika] s kršitvijo člena 88(3) Pogodbe ES nezakonito izvajala določbo odstavka 11 člena 11 [uredbe-zakona] […] št. [35]/05, ki je bil spremenjen v zakon št. [80/05], ki določa spremembo in podaljšanje veljavnosti ugodnejših cen električne energije, ki veljajo za tri podjetja Terni, do leta 2010. Komisija meni, da tak ukrep, ki je čista pomoč za tekoče poslovanje, ne izpolnjuje pogojev za nobeno odstopanje po Pogodbi ES, zato ni združljiv s skupnim trgom. Zato se deli omenjenega ukrepa, ki še niso bili odobreni ali plačani, ne smejo izplačati. Že izplačano pomoč je treba vrniti. Zneski, do katerih bi bile prejemnice pomoči upravičene v letih 2005, 2006 in 2007 na podlagi zakona št. [9/91], se lahko odštejejo od skupnega zneska, ki ga je treba vrniti."

19 Izrek izpodbijane odločbe se glasi:

„*Člen 1*

1. Državna pomoč [Italijanske republike] za podjetja ThyssenKrupp, Cementir in Nuova Terni Industrie Chimiche je nezdružljiva s skupnim trgom.

2. Državna pomoč, ki jo je [Italijanska republika] odobrila podjetjem ThyssenKrupp, Cementir in Nuova Terni Industrie Chimiche, vendar jim je še ni izplačala, je prav tako nezdružljiva s skupnim trgom in se zato ne sme izvajati.

Člen 2

1. [Italijanska republika] bo od prejemnic pomoči izterjala vračilo pomoči iz člena 1(1).

[…]“

Postopek in predlogi strank

20 Tožeča stranka je 6. februarja 2005 v sodnem tajništvu Splošnega sodišča vložila to tožbo.

21 Tožeča stranka Splošnemu sodišču predlaga, naj:

– ugotovi nezakonitost izpodbijane odločbe in jo razglasi za nično v celoti;

– Komisiji naloži plačilo stroškov;

– če je to potrebno, naloži Komisiji, da v skladu s členoma 64 in 66 Poslovnika Splošnega sodišča predloži dopise, ki so jih poslali in prejeli italijanski organi v septembru in v novembru leta 1991, in sprejme vse ostale ukrepe procesnega vodstva ali pripravljalne ukrepe, za katere bi manilo, da so primerni;

oziroma, podredno, izpodbijano odločbo razglasi za nično v delih, v katerih:

– določa, da je Italija s kršitvijo člena 88(3) ES nezakonito izvedla državno pomoč v korist tožeče stranke in družb Cementir ter Nuova Terni Industrie Chimiche;

– določa, da je treba od tožeče stranke in družb Cementir ter Nuova Terni izterjati zneske; in zato

– odreja Italijanski republiki, da brez odlašanja sprejme ukrepe za povračilo teh zneskov skupaj z obrestmi;

podpodredno razglasi izpodbijano odločbo za nično v delu, v katerem odreja Italiji, da brez odlašanja sprejme ukrepe za izterjavo pomoči skupaj z obrestmi, ker tako povračilo pomeni kršitev splošnega načela zaupanja v pravo.

22 Komisija Splošnemu sodišču predlaga, naj:

– tožbo zavrne;

– tožeči stranki naloži plačilo stroškov.

Pravo

23 Italijanska republika navaja štiri tožbene razloge, in sicer, prvič, kršitev člena 87(1) ES, drugič, bistveno kršitev postopka in kršitev členov 87 ES in 88 ES zaradi očitne napake pri presoji ekonomske študije, ki so jo predložili italijanski organi, tretjič, kršitev člena 88(3) ES in, četrtič, kršitev člena 14(1) Uredbe Sveta (ES) št. 659/1999 z dne 22. marca 1999 o določitvi podrobnih pravil za uporabo člena [88 ES] (UL L 83, str. 1) in načela varstva zaupanja v pravo.

Tožbeni razlog kršitve člena 87(1) ES

Trditve strank

24 Italijanska republika navaja, da je Komisija napačno ocenila, da gre pri spornem ukrepu za državno pomoč, in je zaradi tega napačno menila, da bi ji moral biti ta ukrep priglašen.

25 Navaja, da se kompenzacijski ukrepi, ki jih države članice odobrijo kot nadomestilo škode, ki je bila povzročena podjetem, zlasti po nacionalizaciji, ne štejejo za državno pomoč, kar Komisija v točki 70 obrazložitve izpodbijane odločbe tudi sama priznava.

26 V tej zadevi je izjemni značaj nacionalizacije družbe Terni v letu 1962 slednjo v primerjavi z njenimi konkurenti postavil v očitno slabši konkurenčni položaj, zaradi česar je zakonodajalec za družbo Terni, da bi popravil to resno diskriminacijo, sprejel kompenzacijsko „merilo“, ki je popolnoma drugačno od tistega, ki je bilo kot enkratna denarna odškodnina odobreno drugim razlaščenim podjetjem, tako da „ne bi porušil notranjega ravnotežja tega podjetja“, ki v skladu z zakonom ne bi smelo biti podvrženo nacionalizaciji.

27 Zakon št. 1643/62 je torej družbi Terni dodelil pravico, da odškodnino dobiva postopoma v obliki posebne cene za dobavo električne energije, ter jo postavil v položaj navideznega samoproizvajalca, da bi tako na dolgi rok povrnil morebitno dodatno

škodo, ki jo je bilo v času denacionalizacije težko oceniti in jo povzročajo spremembe cene električne energije, in da bi tako trajno nevtraliziral njihov vpliv.

28 V skladu s tem fleksibilnim merilom, ki vzdržuje nediskriminatoren vzporedni položaj družbe Terni in ostalih samoproizvajalcev, ki niso bili podvrženi nacionaliziciji, je bilo v predsedniški uredbi št. 1165/63 določeno, da mora imeti cena Terni enako obdobje trajanja kot koncesije za vodna zajetja hidroelektrarn nerazlaščenih samoproizvajalcev, to je do 31. decembra 1992, ko bi diskriminatorni učinki razlastitve električne infrastrukture družbe Terni po pričakovanju prenehali. Družba Terni bi morala konec leta 1992 namreč izgubiti koncesije, ki so ji dovoljevale rabo vodnih virov za samoproizvodnjo elekrtične energije.

29 Tako določena odškodnina je torej posledica treh dejavnikov: količine električne energije, njene cene in trajanja. Le prvi od teh dejavnikov je bil določen dokončno, na podlagi porabe družbe Terni v letu 1961 in projekcije povečanja porabe zaradi že začetih investicij, ki v letu 1962 še niso bile dokončane. Cena ni bila določena v znesku, temveč na podlagi računske metode, saj je le fleksibilnost cene omogočala spoštovanje cilja, ki ga odškodnina zasleduje. Obdobje je bilo določeno na 30 let, ne samo zaradi tega, ker je to obdobje ustrezalo vrednosti razlaščenega premoženja, temveč ker je bilo vedno, po merilu primerjave z nerazlaščenimi samoproizvajalci, enako obdobju veljavnosti koncesij za hidroelektrarne, kar v točkah 18 in 77 obrazložitve izpodbijane odločbe priznava tudi Komisija.

30 Cilj ponovne vzpostavitve, kolikor mogoče, gospodarskih pogojev in ravnotežja, v katerem se je družba Terni nahajala pred razlastitivijo, bi bil določen tudi na podlagi italijanskih ustavnih načel, v tem primeru načela prepovedi diskriminacije, načela,

ki določa „resno“, „zadostno in ustrezno“ odškodnino za razlastitev, in načela prava Skupnosti o varstvu svobodne konkurence iz člena 4, prvi odstavek, ES.

31 Ta izvirni kompenzacijski mehanizem je skladen tudi z načeli iz člena 1 dodatnega Protokola k Evropski konvenciji o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin, ki je bila podpisana 4. novembra 1950 v Rimu (v nadaljevanju: EKČP) ter s sodno prakso Evropskega sodišča za človekove pravice (v nadaljevanju: ESČP).

32 Komisija napačno zatrjuje, da vsako podaljšanje veljavnosti te ureditve pomeni spremembo izvirnega mehanizma, ki nedvomno in brez izjeme spreminja povračilno naravo odškodnine. Morebitno spremembo narave odškodnine s podaljšanjem cenovnega ukrepa bi bilo treba presojati ob upoštevanju zgoraj navedenega cilja, kot je bil določen *ex ante*.

33 Tožeča stranka navaja, da sta zakon št. 529 z dne 7. avgusta 1982 o ureditvi razmerij med družbo ENEL, električnimi podjetji lokalnih skupnosti in podjetji samoproizvajalcev električne energije glede koncesij za zajetja hidroelektrarn (GURI št. 222 z dne 13. avgusta 1982, str. 5771) in člen 24 zakona št. 9/91 obstoječim koncesionarjem do 31. decembra 2001 podaljšala koncesije za zajetja hidroelektrarn, ki bi prenehale konec leta 1992, in da je to povsem izjemno podaljšanje, ki je bilo v času nacionalizacije vsekakor nepredvidljivo, ponovno povzročilo težave pri izvajanju odškodninskega merila, ki je bilo uveljavljeno za družbo Terni. V skladu z metodo povračila škode, ki jo vzpostavljata zakon št. 1643/62 in predsedniška uredba št. 1165/63, in da bi ohranili vzporednost med družbo Terni in drugimi samoproizvajalci, se je zakonodajalec odločil podaljšati veljavnost ceni Terni do 31. decembra 2001, s sprejetjem člena 20(4) zakona št. 9/91.

34 Tožeča stranka navaja, da v nasprotju z navedbami Komisije člen 20 zakona št. 9/91, ki določa podaljšanje veljavnosti cene Terni, vsebuje dve izrecni napotili in eno posredno napotilo na samoproizvajalce, kar potrjuje, da je bilo podaljšanje veljavnosti te cene za italijansko državo akt, ki je bil nujen za izvedbo kompenzacijskega „merila“ iz zakona št. 1643/62.

35 Poleg tega poudarja, da je Komisija z odločbo z dne 6. avgusta 1991 odločila, „da ne bo nasprotovala“ uporabi zakona št. 9/91. Poleg tega ni, potem ko je od Italijanske republike zahtevala posebne podatke „o pomoči, ki je bila domnevno dodeljena družbi Ilva [pravna naslednica družbe Terni] z znižanjem cene električne energije“ in je prejela odgovore, ki pojasnjujejo pravo kompenzacijsko naravo ugodnejše cene, v zvezi s tem sprožila nobenega postopka. Iz tega po mnenju tožeče stranke izhaja, da je Komisija ugotovila, da gre pri tem podaljšanju za zakonito nadaljevanje kompenzacijskega ukrepa, ki je bil odobren družbi Terni z zakonom št. 1643/62 in predsedniško uredbo št. 1165/63, in da zato ureditev Skupnosti glede državnih pomoči za to cenovno ureditev ne velja.

36 Tožeča stranka spominja, da so bile koncesije za hidroelektrarne s členom 12(7) zakonske uredbe št. 79/99 ponovno podaljšane do 31. decembra 2010, pri čemer veljavnost cene Terni ni bila podaljšana za isto obdobje, saj je podaljšanje, ki je bilo določeno v zakonu št. 9/91, uvedlo tudi mehanizem postopnega prenehanja, ki bi se moral pričeti izvajati ob prenehanju koncesij za hidroelektrarne (to je konec leta 2001) in zaključiti konec leta 2007. Poleg tega bi morala liberalizacija trga z električno energijo, ki je bila prav tako uvedena z zakonsko uredbo št. 79/99, po pričakovanjih podjetjem Terni omogočiti dobavo električne energije na liberaliziranem trgu po konkurenčnih cenah, ki so podobne proizvodnim stroškom, ki bi jih te družbe imele, če bi še posedovale razlaščene elektrarne.

37 Vendar pa liberalizacija trga z električno energijo v Italiji leta 2005 ni imela pričakovanih pozitivnih učinkov na konkurenco, podjetja Terni pa so se ponovno znašla v neenakopravnem položaju v primerjavi z nerazlaščenimi samoproizvajalci, zaradi česar je zakonodajalec sprejel sporni ukrep. Po mnenju tožeče stranke je očitno, da so, ko se je Italijanska republika odločila, da koncesije za hidroelektrarne ponovno podaljša, to je do leta 2010, tožeča stranka in druga podjetja Terni že imeli pravico do nadaljevanja uporabe cene Terni, čeprav v drugačnem obsegu in za čas, ki ni bil enak trajanju teh koncesij. Konec koncev pa je sporni ukrep izvirno logiko povračila škode, to je, da se družba Terni obravnava kot navidezni samoproizvajalec, ohranil nedotaknjeno.

38 Tožeča stranka poudarja, da se je status navideznega samoproizvajalca ohranil in se uporabljal tudi za druge namene, zlasti ko je Italija kot sestavni del cene električne energije uvedla „termični dodatek“, pri čemer je bila družba Terni, kot tudi ostali samoproizvajalci, oproščena njegovega plačila. Poleg tega sta tako Corte suprema di cassazione (italijansko kasacijsko sodišče) kot Consiglio di Stato (italijanski državni svet) v sodbah, izdanih *in tempore non suspecto* in v zadevah z drugim predmetom, kot je ta v tej zadevi, uradno priznala posebno logiko vzporednosti in merilo navideznega samoproizvajalca, ki predstavljata temelj cene Terni. Ti vrhovni sodišči sta namreč potrdili, da mora biti tudi po letu 1992 cena električne energije, ki jo družba Terni plačuje družbi ENEL, sestavljena iz istih elementov kot stroški ostalih samoproizvajalcev. Ugovor Komisije, da je ta razlaga neustrezna, ker se ne nanaša na predsedniško uredbo št. 1165/63, temveč samo na zakon št. 9/91, je formalistična in v nasprotju z resničnostjo, saj zaključki teh sodb temeljujo ravno na posebni logiki povračila škode, ki je bila družbi Terni odobrena v okviru nacionalizacije, in zlasti na razlagi člena 4 zakona št. 1643/62 in členov 7 in 8 predsedniške uredbe št. 1165/63.

39 Stališče Komisije tako kaže na neskladja znotraj same izpodbijane odločbe kot med izpodbijano odločbo in odgovorom na tožbo.

40 Tožeča stranka trdi, da je trditev Komisije, da „[v]sakršno naknadno popravljanje zneskov ali mehanizma neizogibno spremeni značaj ukrepa“ v očitnem nasprotju s tem, kar Komisija sama priznava, namreč, da je logika podaljševanja namenjena „[vzdrževanju vzporednosti obravnave z drugimi proizvajalci hidroelektrične energije, katerih koncesije so bile podaljšane]“ (točka 92 obrazložitve izpodbijane odločbe), da je bilo prvotno trajanje določeno glede na dan prenehanja koncesij za hidroelektrarne (točka 77 obrazložitve izpodbijane odločbe) ali da je bila metoda kompenzacije, ki jo je italijanski zakonodajalec izbral leta 1962, upravičena, saj je „preprečil[a] tveganje dodatne škode, ki bi lahko nastala družbi Terni v naslednjih letih, na primer v primeru zvišanja cen električne energije“ (točka 73 obrazložitve izpodbijane odločbe).

41 Zadnja trditev pomeni posredno priznanje dejstva, da je škoda, ki je nastala družbi Terni zaradi razlastitve, tesno povezana z morebitno prednostjo drugih proizvajalcev glede stroškov preskrbe z električno energijo, zaradi česar bi bilo treba priznati, da podaljšanje trajanja nadomestila, ki je povezana s prestavitvijo dne, na katerega prenehajo koncesije, ne pomeni novega ukrepa (niti novega merila), temveč le pravilno izvedbo izvirnega ukrepa.

42 Edini razlog, na podlagi katerega je Komisija v izpodbijani odločbi ugovarjala odškodninski naravi podaljšanja veljavnosti cene Terni, temelji na časovnem elementu, kar je izjemno formalen pristop, ki ni skladen niti z razlagalnimi tehnikami, ki so v veljavi v italijanskem pravnem redu, ki priznava pomen namena zakonodajalca, niti

z „vsebinsko presojo“, ki jo sprejemajo tako Komisija kot sodna praksa Skupnosti, zlasti pri uporabi določb Pogodbe ES.

43 Tožeča stranka navaja, da – če se prizna, da nadomestilo ne pomeni sedanje vrednosti razlaščenega premoženja, temveč je njegov namen, na podlagi logike o navideznem samoproizvajalcu, vzdrževati ekonomsko in finančno ravnotežje družbe Terni glede na strošek električne energije – ni več možno trditi, da mora ostati ena izmed spremenljivk, ki je bila določena za dosego tega rezultata, nespremenjena v primeru spremembe dejavnika, glede na katerega je bila določena na začetku. To po mnenju tožeče stranke pomeni, da, kot je morala cena električne energije, ki je bila dobavljena družbi Terni (to je cena Terni), slediti spremembam cen družbe ENEL, mora biti tudi trajanje upravičenja do te cene spremenjeno zaradi prestavitve datuma prenehanja koncesij za hidroelektrarne, ki je bil določen na 31. december 2001. Edina razlika je, da, medtem ko je bila sprememba cene jasno in izrecno določena v členu 8 predsedniške uredbe št. 1165/63, saj je bila sprememinjanje cene družbe ENEL ob sprejemu te določbe običajen in predvidljiv dogodek, sprememba trajanja ni bila izrecno omenjena, saj pred 30-timi leti ni mogel nihče predvideti, da se bo zakonodajalec odločil za podaljšanje trajanja koncesij.

44 Nazadnje je Komisija storila še eno napako pri razumevanju, s tem ko je trdila, da bi morala družba Terni, če se s kompenacijskim ukrepom ni strinjala, ukrepu ugovarjati na podlagi člena 5(5) zakona št. 1643/62. Komisija ni upoštevala, da zaradi zelo posebne narave in fleksibilnosti metode, ki je bila sprejeta za dodelitev ugodnejše cene družbi Terni, slednja ne more imeti nobenega interesa za ugovarjanje primernosti te cene. Tožeča stranka dodaja, da se je lahko zadevna določba dejansko uporabila le za primere, ko je bila odškodnina za razlastitev dodeljena v obliki „plačil“, in ne v obliki ugodnejše cene kot v primeru družbe Terni.

45 Komisija meni, da je treba tožbeni razlog tožeče stranke zavrniti, saj temelji na napačni predpostavki, in ugovarja trditvi, da nej bi bilo njeno stališče protislovno.

46 Spominja, da je v izpodbijani odločbi navedeno, da je bila cena Terni dodeljena na jasen način za določeno obdobje v skladu z določbami člena 6 predsedniške uredbe št. 1165/63, to je do 31. decembra 1992. Iz teh določb jasno izhaja, da je bila cena Terni kot odškodnina določena za točno določeno obdobje, ki je bilo kot dokončno določeno ob razlastitvi, in da je bilo to obdobje verjetno določeno ob upoštevanju preostale dolžine veljavnosti koncesije za hidroelektrarne družbe Terni, ki je bila temeljni element za določitev vrednosti razlaščene koncesije.

47 Komisija navaja, da nista niti zakon št. 1643/62 niti predsedniška uredba št. 1165/63 trajanja veljavnosti cene Terni v ničemer vezala, z nekakšno dinamično vezjo, na bodoče trajanje koncesij za hidroelektrarne drugih samoproizvajalcev, ki niso bili razlaščeni, tako da bi predvidevala avtomatično podaljšanje te cene v primeru obnovitve ali podaljšana teh koncesij. Čeprav je po mnenju Komisije možno, da je italijanski zakonodajalec ob določitvi trajanja veljavnosti cene Terni mislil na prenehanje drugih koncesij za hidroelektrarne, je neizpodbitno, da besedilo zakona št. 1643/62 kaže le na odločitev zakonodajalca za povračilo škode družbi Terni (zaradi razlastitve koncesije za hidroelektrarne), ne z enkratnim plačilom, temveč z dobavo električne energije po znižani ceni v nekem obdobju (ki ga je kasneje določila predsedniška uredba št. 1165/63).

48 Poudarja, da na podlagi italijanske sodne prakse hermenevtična razlaga, na podlagi katere je treba zakon razlagati na podlagi pravega pomena besed, prevlada nad vsako drugo razlago, če je besedilo nedvoumno. To razlago običajno uporabljajo sodišča Skupnosti.

49 Razlagi predsedniške uredbe št. 1165/63, ki jo zastopa Komisija, sodbi Corte suprema di cassazione in Consiglio di Stato, ki ju omenja tožeča stranka, v ničemer ne nasprotujeta. Ti sodbi namreč ne temeljita na izvirnem besedilu navedene predsedniške uredbe, temveč na ureditvi, ki je veljala po tem, ko je bila veljavnost cene Terni podaljšana z zakonom št. 9/91. Jasno je, da ti sodbi navajata določbe zakona št. 1643/62 in predsedniške uredbe št. 1165/63 le, kot so bile po poteku 31. decembra 1992 podaljšane in uveljavljene z zakonom št. 9/91. Komisija meni, da ti sodbi nasprotujeta trditvam tožeče stranke.

50 Glede zakona št. 9/91 izpodbijana odločba navaja le, da je na podlagi podatkov, ki so jih priskrbeli italijanski organi, Komisija razumela, da je bila odločitev o podaljšanju veljavnosti cene Terni do leta 2001 (s postopnim ukinjanjem med letoma 2002 in 2007) sprejeta ob upoštevanju skoraj sočasnega podaljšanja koncesij za hidroelektrarne. Vendar pa iz besedila zadevnega zakona jasno izhaja, da ta zakon podaljšanja veljavnosti cene Terni ni vezal na podaljšanje koncesij za hidroelektrarne drugih samoproizvajalcev in da trditev, da je podaljšanje veljavnosti cene Terni akt, „ki je nujen“, očitno nima podlage v besediu zakona št. 1643/62 in predsedniške uredbe št. 1165/63.

51 Prav tako ni nobenega razloga za sklepanje, da bi bilo podaljšanje te cene, ki je bilo leta 2005 odobreno s spornim ukrepom, posebej vezano na z zakonsko uredbo št. 79/99 odobreno podaljšanje koncesij šest let pred tem. Ne le, da besedilo spornega ukrepa ne vsebuje nobenega indica v tej smeri, težko je tudi razumeti, zakaj je zakonodajalec, če je dejansko nameraval uskladiti ceno Terni z novim datumom prenehanja koncesij za hidroelektrarne, čakal šest let, preden je podaljšal veljavnost te cene. Na to neskladje kaže tudi dejstvo, da je nekaj mesecev po tem, ko je bila veljavnost cene Terni podaljšana, zakon št. 266/05 določil novo podaljšanje koncesij za hidroelektrarne (do leta 2020), ne da bi določil ustrezno podaljšanje veljavnosti cene Terni.

52 Nasprotno, iz zakona št. 80/05 jasno izhaja, da je bilo podaljšanje veljavnosti ugodnih cen, med katerimi je cena Terni, določeno na splošno, da bi „omogočili razvoj in prestrukturiranje proizvodnje zadevnih podjetij“, kar je namen, ki so ga italijanski organi med upravnim postopkom izrecno potrdili.

53 Komisija navaja, da bi bilo, če bi zakonska uredba št. 1165/63 predvidevala avtomatično podaljšanje cene Terni v primeru podaljšanja koncesij drugim samoproizvajalcem, to v nasprotju z načelom, da je treba odškodnino za razlastitev premoženja določiti na podlagi vrednosti premoženja ob razlastitvi (vrednosti, ki je v primeru razlastitve koncesije odvisna tudi od njenega preostalega trajanja). Ko je ob upoštevanju vrednosti razlaščenega premoženja ta odškodnina enkrat določena, ne more biti spremenjena *ex post* na podlagi kasnejših sprememb (navzgor ali navdol) vrednosti premoženja zaradi sprememb zakonov in drugih predpisov.

54 Komisija meni, da izbira načina povračila škode družbi Terni ne vsebuje neomejene ali trajne pravice do uporabe ugodnejše cene, in navaja, da ne razume, na kakšen način naj bi sodna praksa ESČP potrjevala razlago, ki jo predlaga tožeča stranka.

Presoja Splošnega sodišča

55 V skladu z ustaljeno sodno prakso opredelitev „pomoči“ v smislu člena 87(1) ES zahteva, da so izpolnjeni vsi pogoji iz te določbe (sodbi Sodišča z dne 21. marca 1990 v zadevi Belgija proti Komisiji, imenovana „Tubemeuse“, C-142/87, Recueil, str. I-959,

točka 25, in z dne 1. julija 2008 v združenih zadevah Chronopost in La Poste proti Ufex in drugi, C-341/06 P in C-342/06 P, ZOdl., str. I-4777, točka 121).

56 Prvič, iti mora za intervencijo države ali za ukrep iz državnih sredstev. Drugič, ta intervencija mora biti taka, da lahko prizadene trgovino med državami članicami. Tretjič, njenemu upravičencu mora omogočati prednost. Četrtič, izkrivljati mora konkurenco ali bi jo lahko izkrivljala (sodba Sodišča z dne 30. marca 2006 v zadevi Servizi Ausiliari Dottori Commercialisti, C-451/03, ZOdl., str. I-2941, točka 56, in zgoraj v točki 47 navedena sodba Chronopost in La Poste proti Ufex in drugi, točka 122).

57 Spomniti je treba, da so prednosti v smislu člena 87(1) ES ukrepi – kot so, med drugim, dobava blaga ali storitev pod ugodnejšimi pogoji (glej sodbo Splošnega sodišča z dne 16. septembra 2004 v zadevi Valmont proti Komisiji, T-274/01, ZOdl., str. II-3145, točka 44 in navedena sodna praksa) – ki v različnih oblikah zmanjšujejo finančne obremenitve, ki jih po navadi nosijo podjetja, zato so podobni subvencijam (sodbe Sodišča z dne 23. februarja 1961 v zadevi De Gezamenlijke Steenkolenmijnen in Limburg proti Visoki oblasti, 30/59, Recueil, str. 1, 39; z dne 29. junija 1999 v zadevi DM Transport, C-256/97, Recueil, str. I-3913, točka 19, in z dne 14. septembra 2004 v zadevi Španija proti Komisiji, C-276/02, ZOdl., str. I-8091, točka 24).

58 V tej zadevi tožeča stranka trdi, da spornega ukrepa ni mogoče šteti za državno pomoč, ker pogoj dodelitve prednosti upravičencem ni podan, saj gre pri navedenem ukrepu samo za odškodnino.

59 Ni sporno, da določenih oblik odškodnine podjetjem ni mogoče šteti za pomoč.

60 Tako je v sodbi z dne 27. septembra 1988 v združenih zadevah Asteris in drugi (od 106/87 do 120/87, Recueil, str. 5515, točki 23 in 24) Sodišče pojasnilo, da imajo javne pomoči v obliki ukrepov javnih oblasti, ki dajejo prednost nekaterim podjetjem ali nekaterim proizvodom, pravno naravo, ki je bistveno drugačna od odškodnine, katere plačilo bi morebiti bilo naloženo nacionalnim oblastem zaradi povrnitve škode, in da se tako ta odškodnina ne šteje za pomoč v smislu členov 87 ES in 88 ES.

61 Sodišče je navedlo tudi, da se za javne subvencije, ki so podjetjem, ki jim je izrecno naloženo izpolnjevanje obveznosti javne službe, dodeljene zaradi nadomestila stroškov, ki nastanejo z izpolnjevanjem teh obveznosti, in ki izpolnjujejo določene pogoje, člen 87(1) ES ne uporablja (sodba Sodišča z dne 24. julija 2003 v zadevi Altmark Trans in Regierungspräsidium Magdeburg, C-280/00, Recueil, str. I-7747, točka 94).

62 V tej zadevi Komisija navaja, da se nadomestilo, ki ga država za razlastitev infrastrukture odobri podjetjem, običajno ne šteje za državno pomoč (točka 70 obrazložitve izpodbijane odločbe).

63 Pri spornem ukrepu gre za podaljšanje prvega ukrepa, s katerim je bila družbi Terni dodeljena ugodnejša cena za dobavo električne energije kot odškodnina po nacionalizaciji električne infrastrukture te družbe leta 1962.

64 Člen 6 predsedniške uredbe št. 1165/63, ki opredeljuje to odškodnino, določa:

„Družba ENEL mora družbi Terni dobaviti […] 1025000000 kWh (milijarda petindvajset milijonov) vsako leto z močjo 170000 kW (sto sedemdeset tisoč), kar je količina električne energije, ki jo je družba Terni porabila leta 1961 […] za dejavnosti, ki niso navedene med dejavnostmi iz člena 1 zakona št. 1643[/62], in 595000000 kWh (petsto petindevetdeset milijonov) na leto, z dodatno močjo 100000 kW (sto tisoč), za dejavnosti, ki so bile ob začetku veljavnosti zakona št. 1643[/62] še v teku.

Te dobave se opravljajo do 31. decembra 1992 na odjemnih mestih, ki so pri obratih družbe Terni in so sporazumno dogovorjena med strankami."

65 To določeno količino električne energije je bilo treba dobaviti po ugodnejši ceni, ki je v členu 7 predsedniške uredbe št. 1165/63 opredeljena tako:

„Za dobavo 1025000000 kWh […] na leto bo cena dobave na kWh določena na podlagi povprečne interne cene, ki jo je sektor proizvodnje električne energije družbe Terni v letih od 1959 do 1961 […] zaračunaval podjetjem te družbe, ki so delovala v drugih sektorjih.

Za energijo, ki jo bo porabila družba Terni […] in presega 1025000000 kWh […] na leto, in do 595000000 kWh […] na leto, se cena iz prejšnjega odstavka poveča za 0,45 [italijanske] lire na kWh."

66 Zdi se , da se ukrep, ki je veljal za družbo Terni, torej sestavljen iz treh dejavnikov: količine električne energije, njene cene in trajanja ugodnejše obravnave.

67 Komisija meni, da prvotni ukrep pomeni izplačilo odškodnine, da je bil ustrezen in da cena Terni upravičencem v celotnem obdobju trajanja omenjenega ukrepa, to je do leta 1992, ni prinesla nobene prednosti. Komisija trdi, pri čemer se sklicuje na preprost dobesedni pomen besedila člena 6 predsedniške uredbe št. 1165/63 in jasno določitev obdobja uporabe te cene na 30 let, da njenega podaljšanja ni mogoče šteti kot sestavnega dela odškodnine, in zaključuje, da ta cena, ki je bila v skladu z določbami člena 11(11) zakona št. 80/05 za podjetja Terni dogovorjena za obdobje od 1. januarja 2005, pomeni državno pomoč v smislu člena 87(1) ES (točke 78, 79, 94 in 117 obrazložitve izpodbijane odločbe).

68 Tožeča stranka ugovarja tej ugotovitvi, pri čemer se sklicuje na dinamično razlago nacionalnih določb o povračilu škode. Navaja, da te določbe vzpostavljajo poseben kompenzacijski mehanizem, ki je fleksibilen, pri čemer je količina električne energije edini izmed treh dejavnikov za določitev odškodnine, poleg cene in trajanja, ki je bil določen dokončno.

69 Ta mehanizem naj bi bil namenjen zagotavljanju ekonomskega ravnotežja, v katerem se je nahajala družba Terni pred nacionalizacijo leta 1962, pri kateri je šlo za izjemen in v primerjavi z drugimi samoproizvajalci električne energije, ne glede na to, ali so bili konkurenti družbe Terni ali ne, diskriminatoren ukrep. V teh okoliščinah naj bi bil namen zakonodajalca povračilo škode družbi Terni na podlagi mehanizma, ki je tej družbi dodelil položaj „navideznega samoproizvajalca“ in je zagotovil trajno vzporednost obravnave družbe Terni in nerazlaščenih samoproizvajalcev.

70 V skladu z izvirno logiko povračila škode so italijanski organi torej uporabo cene Terni podaljšali glede na podaljšanje koncesij za hidroelektrarne samoproizvajalcem, pri čemer je bilo to podaljšanje nujno za izvedbo povračila škode in s tem tudi povezano.

71 Teh trditev ni mogoče sprejeti.

72 Na prvem mestu je treba poudariti, da je ta spor nastal v okviru nacionalizacije italijanskega elektroenergetskega sektorja, ki je bila opravljena na podlagi člena 43 italijanske ustave, pri čemer je zakon št. 1643/62, ki ga dopolnjuje predsedniška uredba št. 1165/63, izvedbeni pravni akt tega člena.

73 Ta besedila je torej treba uporabiti kot osnovo za to, da bi razumeli zadevno nacionalizacijo v vseh njenih razsežnostih, skupaj z odškodnino, ki jo pravo zahteva, če o prenosu lastnine enostransko odloči država.

74 Iz besedila člena 6 predsedniške uredbe št. 1165/63, ki je popolnoma nedvoumno, pa je razvidno, da je bila cena Terni določena kot odškodnina za točno določeno obdobje brez možnosti podaljšanja. Tako ta člen določa, da se dobave električne energije družbi Terni „opravljajo do 31. decembra 1992“, pri čemer navedba natančnega datuma a priori izključuje vsako težavo glede razlage obdobja časovne veljavnosti te določbe.

75 Poleg tega tožeča stranka ne navaja nobene določbe zakona št. 1643/62 ali predsedniške uredbe št. 1165/63, ki bi določala spremembo trajanja uporabe cene Terni z možnim podaljšanjem tega obdobja po datumu predvidenega izteka. Nasprotno pa je treba opozoriti, da je nacionalni zakonodajalec možnost spremembe cene dobave električne energije družbi Terni izrecno predvidel v členu 8 predsedniške uredbe št. 1165/63.

76 Ob tem ko poudarja, da je nacionalni zakonodajalec datum prenehanja koncesij za hidroelektrarne za samoproizvajalce ob nacionalizaciji upošteval tako, da je v predsedniški uredbi št. 1165/63 določil datum 31. december 1992, tožeča stranka navaja, da neobstoj izrecne določbe glede možnosti spremembe trajanja uporabe cene Terni glede na trajanje koncesij pojasnjuje dejstvo, da je obnovitev slednjih za tega zakonodajalca v tem obdobju pomenila dogodek, ki je bil „popolnoma nepredvidljiv".

77 Ugotoviti je treba, da je že prvotna določitev trajanja veljavnosti koncesij sama vsebovala vprašanje razvoja teh koncesij ob njihovem prenehanju in njihovega nadaljevanja na podlagi podaljšanja z zakonom ali javnim razpisom, kar je bila predvidljiva možnost in ne dogodek, ki bi bil „popolnoma nepredvidljiv". Iz spisa torej izhaja, da se zdi neobstoj neposredne določbe v nacionalni zakonodaji, ki bi predvidevala možnost spremembe uporabe cene Terni, preprosta posledica izbire zakonodajalca, da družbi Terni škodo povrne s koristjo, ki jo bo ta družba imela zaradi ugodnejše cene električne energije v točno določenem obdobju, ki je bilo dokončno opredeljeno v času nacionalizacije.

78 Tudi če predpostavimo, da je treba, v skladu z navedbami tožeče stranke, pri razlagi zadevnih nacionalnih predpisov, ne glede na njihovo nedvoumno besedilo, upoštevati kontekst in namen nacionalnega zakonodajalca, to ne more spremeniti zgoraj navedenih ugotovitev.

79 Prvič, tožeča stranka se sklicuje na parlamentarna pripravljalna dela in zlasti na razpravi na popoldanskem zasedanju poslanske zbornice 18. septembra 1962 in popoldanskem zasedanju Senata Italijanske republike 15. novembra 1962.

80 Najprej se sklicuje na naslednji izvleček:

„[K]aj lahko torej storimo [za povračilo škode družbi Terni]? […] Komisija je na začetku postavila zelo jasno merilo: zagotavljati obratom, ki jih trenutno uporablja družba Terni, količino električne energije, ki jo je ta družba porabila leta 1961, po cenah iz tega leta. Lahko pa, nasprotno, postavimo merilo."

81 Glede zasedanja Senata tožeča stranka navaja, da je bila bilo izrecno navedeno, da je posebna oblika odškodnine, ki je bila dodeljena družbi Terni, „seveda namenjena ohranitvi notranjega ravnotežja tega podjetja".

82 Ti sklicevanji v najboljšem primeru razkrivata skrb parlamentarcev, na eni strani, za ohranitev finančnega ravnotežja družbe Terni, za katero načeloma ne bi smel veljati zakon št. 1643/62, in, na drugi strani, za ločitev merila ali mehanizma povračila škode, kar se je v zakonodaji dejansko odrazilo s sprejetjem posebne metode povračila škode, kar je razvidno iz vsebine člena 6 predsedniške uredbe št. 1165/63.

83 Nesporno je, da v tem primeru nadomestilo ni bilo opravljeno z izplačilom fiksnega denarnega zneska, določenega na podlagi tržne vrednosti razlaščene infrastrukture, temveč z mehanizmom, ki določa dobavo določene količine električne energije po ceni, ki bi jo družba Terni morala plačati, če bi obdržala svojo električno infrastrukturo, za

obdobje, ki je sorazmerno preostalemu obdobju veljavnosti razlaščene koncesije, kar odraža skrb zakonodajalca, da ne poruši notranjega ravnotežja družbe Terni.

84 Res je, da obdobje veljavnosti cene Terni nekoliko presega preostalo dolžino veljavnosti koncesije družbe Terni in da je Komisija navedla, da je verjetno, da so italijanski organi oblasti iztek veljavnosti cene Terni nameravali prilagoditi splošnemu izteku veljavnosti hidroelektričnih koncesij v Italiji (točka 77 obrazložitve izpodbijane odločbe).

85 Vendar pa je zakonodajalec v predsedniški uredbi št. 1165/63 določil točen datum prenehanja veljavnosti cene Terni, brez drugih časovnih dejavnikov, poleg tega pa tožeča stranka ni dokazala, da bi iz zasedanj parlamenta izhajala volja navedenega zakonodajalca, da se trajanje veljavnosti cene Terni uskladi s trajanjem koncesij za hidroelektrarne za samoproizvajalce, tako da bi obnovitev slednjih avtomatično pomenila podaljšanje te cene.

86 Drugič, tožeča stranka se sklicuje na nedvoumno razlago namena nacionalnega zakonodajalca s strani najvišjih italijanskih sodišč in glede tega navaja sodbo Corte suprema di cassazione št. 17686 z dne 21. novembra 2003 in sodbo Consiglio di Stato št. 606 z dne 21. februarja 2005, ki naj bi potrjevali nujnost zagotovitve primerljive obravnave družbe Terni in ostalih nerazlaščenih samoproizvajalcev električne energije tudi po letu 1992.

87 Vendar pa je treba ugotoviti, da je sklicevanje na ti dve sodbi neupoštevno, saj sta bili razglašeni po sprejemu zakona št. 9/91, ki je podaljšal in po 31. decembru 1992 omogočil uporabo določb, ki zaradi povračila škode družbi Terni določajo uporabo ugodnejše cene.

88 Poleg tega sta bili ti sodbi, kot navaja tožeča stranka, razglašeni „v zadevah z drugim predmetom, kot je ta v tej zadevi“. Nacionalnima sodiščema ni bilo predloženo vprašanje, ali so italijanski organi s podaljšanjem veljavnosti cene Terni po 31. decembru 1992 kršili obveznost, ki jo imajo države članice na podlagi člena 88(3) ES, da ne izvajajo novih pomoči, ne da bi o tem predhodno obvestile Komisijo.

89 Vprašanje, ki je bilo zastavljeno tema sodiščema, je bilo, ali mora družba Terni po spremembi nacionalne strukture cen električne energije plačevati dodatne stroške za dobavo električne energije. Sodišči sta v pravnem okviru, navedenem v točki 87 zgoraj, odgovorili nikalno, pri čemer sta se oprli na namen posebne ureditve določitve cene dobave električne energije družbi Terni, ki ji je bila določena kot nadomestilo za nacionalizacijo.

90 Presojeno je bilo, da je bil namen cene Terni tej družbi omogočiti preskrbo z električno energijo „po cenah, ki so v splošnem enake stroškom, ki bi jih družba Terni imela, če bi lahko še naprej uporabljala energijo, ki bi jo proizvedla sama“, in da zaradi tega od te družbe ni mogoče zahtevati „dodatnih stroškov [za dobavo električne energije], katerih ji ne bi bilo treba plačevati, če bi lahko nadaljevala s proizvodnjo električne energije za lastne potrebe ter torej trošila električno energijo, ki bi jo proizvedla sama“.

91 Ta obrazložitev nasprotuje tezi tožeče stranke. V nasprotju z njenimi trditvami nacionalna sodišča niso menila, da mora cena električne energije, ki jo mora družba Terni plačevati družbi ENEL, ostati enaka „ceni drugih samoproizvajalcev“, temveč da mora ustrezati stroškom, ki bi jih nosila družba Terni, če bi lahko nadaljevala z uporabo električne energije, ki bi jo proizvedla sama, kar je mogoče le na podlagi koncesije za hidroelektrarne in le med njenim trajanjem.

92 V skladu s takšno logiko povračila škode, kot so jo opredelila nacionalna sodišča, kar se tiče elementa cene električne energije, trajanje veljavnosti cene Terni, kot pravilno ugotavlja Komisija, ne more biti ločeno od preostalega obdobja veljavnosti razlaščene koncesije in vezano na prihodnji razvoj koncesij za hidroelektrarne za samoproizvajalce.

93 Na drugem mestu je treba ugotoviti, da zakonodaja o podaljšanju koncesij za hidroelektrarne, ki je bila sprejeta pozneje kot zakon št. 1643/62 in predsedniška uredba št. 1165/63, nasprotuje razlagi, ki jo zagovarja tožeča stranka, namreč da ta besedila trajanje veljavnosti cene Terni z nekakšno dinamično in posredno napotitvijo povezujejo s trajanjem koncesij za hidroelektrarne za samoproizvajalce, tako da podaljšanje teh koncesij pomeni avtomatično podaljšanje veljavnosti te cene.

94 To razlago onemogoča že dejstvo, da je bil za podaljšanje veljavnosti cene Terni – ki nikakor ni bila avtomatična – potreben zakonodajni ukrep, da bi spremenili odškodnino, ki je bila prvotno določena v predsedniški uredbi št. 1165/63.

95 Prvo podaljšanje veljavnosti cene Terni izhaja iz člena 20(4) zakona št. 9/91, ki je prav tako do leta 2001 podaljšal tedaj obstoječe koncesije za hidroelektrarne. Tega zakona ne moremo strniti, kot meni tožeča stranka, le na istočasno podaljšanje veljavnosti cene Terni in koncesij za hidroelektrarne za samoproizvajalce do leta 2001, saj vsebuje dva predmeta, in sicer podaljšanje veljavnosti cene Terni in njeno prenehanje konec leta 2007 (glej točko 19 obrazložitve izpodbijane odločbe), kar je kasnejši datum in tako datum, ki je neodvisen od datuma prenehanja tedaj obstoječih koncesij za hidroelektrarne. Ta dva elementa sta nerazdružljiva in dejansko kažeta na samostojnost vprašanja trajanja veljavnosti te cene v primerjavi s položajem samoproizvajalcev.

96 Razdružitev položaja podjetij Terni in položaja samoproizvajalcev potrjuje dejstvo, da so italijanski organi leta 1999 posredovali le zato, da so do leta 2010 podaljšali tedaj obstoječe koncesije za hidroelektrarne.

97 Drugo podaljšanje cene Terni je opravljeno s členom 11(11) zakona št. 80/05, ki določa:

„Da bi omogočili razvoj in prestrukturiranje proizvodnje zadevnih podjetij, je uporaba ugodnejših cenovnih pogojev za dobavo električne energije iz člena 1(1)(c) uredbe-zakona št. 25 z dne 18. februarja 2003, ki je bil, s spremembami, spremenjen v zakon […] št. 83 z dne 17. aprila 2003, podaljšana na celotno leto 2010, v cenovnih pogojih, ki so veljali 31. decembra 2004."

98 Ta določba se ne sklicuje na koncesije za hidroelektrarne in ne vsebuje nobenega elementa, ki bi omogočal sklepanje, da je bil namen zakonodajalca uskladiti trajanje veljavnosti cene Terni s trajanjem teh koncesij.

99 Nasprotno, iz iste določbe je razvidno, da je cena Terni le eden izmed ugodnejših cenovnih pogojev in da je namen njenega podaljšanja, „da bi omogočili razvoj in prestrukturiranje proizvodnje zadevnih podjetij". V točki 67 obrazložitve izpodbijane odločbe, v kateri so strnjene navedbe italijanskih organov med formalnim postopkom preiskave, je pojasnjeno, da ti organi vztrajajo pri tem dejstvu:

„Sporno podaljšanje veljavnosti cene, ki je določeno v odstavku 11 člena 11 zakona št. 80/05, je povezano z obsežnim programom vlaganj, ki ga podjetje ThyssenKrupp

izvaja na industrijskem območju Terni-Narni. V skladu s tem akcijskim načrtom bodo na tem območju vzpostavljene nove proizvodne zmogljivosti. Cena je torej mišljena kot začasna rešitev, dokler ne bodo vzpostavljene te proizvodne zmogljivosti, in njena ukinitev bi ogrozila sedanja vlaganja."

100 Kot je bilo navedeno v točki 61 obrazložitve izpodbijane odločbe v zvezi s „političnimi razlogi za [drugo] podaljšanje", italijanski organi menijo tako:

„[C]ena [je] potrebna za vzpostavitev enakih pogojev delovanja za energetsko intenzivna podjetja v Italiji in njihove konkurente v [Evropski uniji], ki tudi uživajo ugodnosti nižjih cen električne energije (na podlagi cen ali pogodb), dokler tekoči infrastrukturni projekti za proizvodnjo in prevoz električne industrije ne bodo končani. Če bi ceno ukinili, bi zadevna podjetja svojo proizvodnjo preselila v države zunaj [Unije]. To bi neizogibno povzročilo industrijsko krizo in veliko izgubo delovnih mest na prizadetih območjih. Zato je na podaljšanje veljavnosti cene, kot pravi [Italijanska republika], treba gledati kot na prehodno rešitev."

101 Ne gre torej za ukrep pravnega nadaljevanja odškodnine, do katere je bila upravičena družba Terni po nacionalizaciji njene električne infrastrukture leta 1962.

102 Poleg tega je treba ugotoviti, da je do podaljšanja veljavnosti cene Terni prišlo skoraj šest let po obnovitvi koncesij za hidroelektrarne z zakonsko uredbo št. 79/99, dolžina tega obdobja pa je v nasprotju z zatrjevano povezavo med spornim ukrepom in podaljšanjem teh koncesij.

103 Tožeča stranka navaja, da veljavnost cene Terni ni bila podaljšana istočasno, leta 1992, ker je zakon št. 9/91 določal „počasen izstop“, pri čemer naj bi ta cena prenehala veljati leta 2007. Zadostuje ugotovitev, da ta argument le potrjuje nepovezanost usode cene Terni in cen ostalih samoproizvajalcev s koncesijami za hidroelektrarne in v ničemer ne potrjuje argumentov tožeče stranke.

104 Te ugotovitve o objektivni povezavi med načrtovanim postopnim ukinjanjem cene Terni in njenim nepodaljšanjem v letu 1999 ne more spremeniti preprosta trditev tožeče stranke, da veljavnost zadevne cene leta 1999 ni bila podaljšana zaradi pričakovanja znižanja cen električne energije po liberalizaciji trga, kar je trditev, ki je tožeča stranka tudi ni z ničemer dokazala.

105 Dejansko je treba ugotoviti, da so italijanski organi v letu 1991 sprejeli odločitev, da postopno prenehajo z uporabo cene Terni in da so se v letu 2005 premislili, pri čemer naj bi sporni ukrep spremljal vlaganja, ki jih je izvedla zlasti tožeča stranka.

106 Nazadnje je treba ugotoviti da je nekaj mesecev po podaljšanju veljavnosti cene Terni zakon št. 266/05 znova podaljšal koncesije za hidroelektrarne (do leta 2020), ne da bi hkrati ustrezno podaljšal veljavnost cene Terni.

107 Na tretjem mestu je treba poudariti, da so argumenti tožeče stranke glede odločbe z dne 6. avgusta 1991 in, bolj splošno, glede domnevnih nasprotij Komisije, neustrezni.

108 Tožeča stranka, na prvem mestu, trdi, da iz odločbe z dne 6. avgusta 1991 o „nenasprotovanju“ uporabi zakona št 9/91 in izmenjave dopisov med Komisijo in italijanskimi organi izhaja, da je ta institucija sprejela sklep, da pomeni podaljšanje veljavnosti cene Terni leta 1991 zakonito nadaljevanje kompenzacijskega ukrepa, ki je bil odobren družbi Terni z zakonom št. 1643/62 in predsedniško uredbo št. 1165/63, in da zaradi tega za to cenovno ureditev predpisi Skupnosti o državnih pomočeh ne veljajo.

109 Nesporno je, da je po tem, ko so italijanski organi poslali obvestilo o zakonu št. 9/91, ki je v členu 20(4) prvič podaljšal veljavnost cene Terni, Komisija sprejela odločbo z dne 6. avgusta 1991, v kateri se je odločila, da ukrepu ne bo nasprotovala.

110 V izpodbijani odločbi Komisija pojasnjuje, čemur tožeča stranka ne ugovarja, da je bila o zakonu št. 9/91 obveščena istočasno kot o zakonu št. 10/91, ki se prav tako nanaša na energetska vprašanja, in da so dokumenti, na podlagi katerih je Komisija sprejela svojo odločitev, vsebovali le kratek opis in oceno členov o državni pomoči. Člen 20(4) zakona št. 9/91, ki določa podaljšanje veljavnosti cene Terni, v dokumentih ni bil omenjen (glej točki 20 in 134 obrazložitve izpodbijane odločbe).

111 Komisija dodaja, da je na podlagi tako skopih informacij na žalost nemogoče ugotoviti, kateri so bili v tem primeru razlogi za to, in še zlasti izvedeti, ali je Komisija preučila in nameravala odobriti ceno Terni, čeprav je res, da je Italijanska republika Komisijo uradno obvestila o celotnem zakonu in se tudi odločba o odobritvi nanaša na celotni zakon (točki 135 in 136 obrazložitve izpodbijane odločbe).

112 V nasprotju z navedbami tožeče stranke naj bi Komisija razglasila „pomoč iz obeh zakonov v skladu s pravili o državni pomoči leta 1991 […] za združljivo“ (točka 20 obrazložitve izpodbijane odločbe).

113 To ugotovitev potrjuje besedilo odločbe z dne 6. avgusta 1991, v kateri je Komisija navedla, da se je „ob upoštevanju dejstva, da je gospodarjenje z energijo eden izmed ciljev energetske politike Skupnosti, in po preučitvi finančnih vzpodbud, ki jih določata [zadevna] zakona, ob upoštevanju obveznosti Italijanske republike v zvezi z nekaterimi določbami, odločila, da njeni vlogi ne ugovarja“. Sklicevanje na okoljski cilj in obveznosti nacionalnih oblasti, ki je izrecno navedeno v naslednjih odstavkih iste odločbe poleg, zlasti, sklicevanja na zgornjo mejo, določeno za regionalne pomoči, potrjuje, da so bili ukrepi iz zakonov št. 9/91 in št. 10/91, potem ko so bili najprej obravnavani kot pomoči,dovoljeni kot združljivi s skupnim trgom, čeprav odločba z dne 6. avgusta 1991 uporabljene izjeme izrecno ne navaja.

114 Poleg tega je treba spomniti, da odločitev o nenasprotovanju v skladu z opredelitvijo iz člena 4(3) Uredbe št. 659/1999, ki kodificira in potrjuje prakso na področju preiskave državnih pomoči v skladu s sodno prakso Skupnosti (sodba Sodišča z dne 17. julija 2008 v zadevi Athinaïki Techniki proti Komisiji, C-521/06 P, ZOdl., str. I-5829, točka 5), ustreza položaju, ko Komisija po predhodni preučitvi ugotovi, da, kolikor se nanaša na področje uporabe člena 87(1) ES, ni dvomov o združljivosti prijavljenega ukrepa s skupnim trgom, in zato odloči, da je ta ukrep združljiv s skupnim trgom.

115 Tožeča stranka poleg tega navaja, pri čemer se sklicuje na dopis italijanskega ministrstva za industrijo, trgovino in obrt z dne 19. septembra 1991, ki je bil naslovljen na italijansko ministrstvo za državno soudeležbo, da je Komisija italijanske organe

zaprosila za posredovanje informacij v zvezi z domnevno pomočjo, ki naj bi bila dodeljena družbi „Ilva“, prej Terni, in da Komisija po prejemu odgovora teh organov, da pri podaljšanju veljavnosti cene Terni ne gre za pomoč, temveč za obliko podaljšanja nadomestila, ki ga določa zakon št. 1643/62, tej razlagi ni ugovarjala.

116 Ne glede na ugovore Komisije glede posredovanja tega odgovora s strani italijanskih organov velja, da ob upoštevanju besedila Uredbe št. 659/1999 samo iz molka Komisije ni mogoče sklepati, da je institucija sprejela kakršnokoli odločitev o ukrepu iz zakona št. 9/91, ki je bila sicer vsebovana že v odločbi z dne 6. avgusta 1991.

117 Vsekakor pa je treba poudariti, da podaljšanje veljavnosti cene Terni z zakonom št. 9/91 ni sporni ukrep, ki je povzročil sprejem izpodbijane odločbe, ki je predmet te tožbe, in da se argumentacija tožeče stranke v zvezi z odločbo z dne 6. avgusta 1991 in domnevno izmenjavo dopisov med Komisijo in italijanskimi organi nanaša na razpravo o domnevni kršitvi načela varstva zaupanja v pravo, ki naj bi jo storila ta institucija in je predmet zadnjega razloga za razglasitev ničnosti, na katerega se sklicuje tožeča stranka.

118 Tožeča stranka na drugem mestu trdi, da je izpodbijana odločba sama s seboj v nasprotju, saj je Komisija v njej sporni ukrep opredelila kot državno pomoč, čeprav je hkrati priznala, da je logika podaljševanja namenjena „[vzdrževanju vzporednosti obravnave z drugimi proizvajalci hidroelektrične energije, katerih koncesije so bile podaljšane]“ (točka 92 obrazložitve izpodbijane odločbe), da je bilo prvotno trajanje določeno na dan prenehanja koncesij za hidroelektrarne (točka 77 obrazložitve izpodbijane odločbe) ali da je bila metoda kompenzacije, ki jo je italijanski zakonodajalec izbral leta 1962, upravičena, saj je „preprečil[a] tveganje dodatne škode, ki bi lahko nastala družbi Terni v naslednjih letih, na primer v primeru zvišanja cen električne

energije“ (točka 73 obrazložitve izpodbijane odločbe), pri čemer naj bi slednja trditev pomenila posredno pripoznavo dejstva, da je škoda, ki je nastala družbi Terni z razlastitvijo premoženja, tesno povezana z ugodnostmi, do katerih bi lahko bili upravičeni drugi samoproizvajalci.

119 Ta razlaga temelji na površnem in subjektivnem razumevanju izpodbijane odločbe, in zlasti njene točke 92, ki povzema razloge Komisije in se glasi tako:

„Glede podaljšanj veljavnosti cene Terni Komisija ocenjuje, da so se utemeljila s tem, da jih je treba opraviti sočasno z obnovitvijo koncesij drugim proizvajalcem hidroelektrične energije. Vendar pa je bila takšna sočasnost, ki je bistvo mehanizma kompenzacij, v dogovoru o razlastitvi predvidena samo za [30] let in ne brez časovne omejitve. Zato iz razlogov, ki so bili navedeni že [zgoraj v točkah od 73 do 78 obrazložitve], ta podaljšanja niso imela značaja nadomestila.“

120 Komisija dodaja, to, kar navedeno v točki 93 obrazložitve izpodbijane odločbe:

„Tak sklep še bolj velja za drugo podaljšanje veljavnosti cene. Z njim je bil prekinjen opustitveni mehanizem, katerega cilj je bil olajšati prehod podjetij na polno ceno, s čimer se je pokazalo, da italijanski organi oblasti menijo, da se je podjetjem nadomestila že izplačalo v celoti. [Italijanska republika] je resnično obširno pojasnila razloge za to drugo podaljšanje, ki so povezani samo z industrijsko politiko (glej pripombe [Italijanske republike zgoraj v točki 60 obrazložitve]).“

121 V obrazložitvi Komisije ni torej nobene dvoumnosti niti nobenega nasprotja, saj Komisija meni, da logika, ki je prevladala pri izbiri načina povračila škode družbi Terni, ne more upravičiti podaljšanja veljavnosti cene Terni po izteku obdobja 30-tih let, ki ga je nacionalni zakonodajalec izrecno določil.

122 Nazadnje je treba ugotoviti, da bi argumentacija tožeče stranke vodila do odškodnine, ki bi bila neomejena glede trajanja in zato tudi glede vrednosti, kar bi vodilo do položaja, katerega zakonitosti tožeča stranka ni dokazala niti z vidika nacionalnega pravnega reda niti z vidika sodne prakse ESČP.

123 Spomniti je treba, da je bila odločitev italijanskih organov o nacionalizaciji električne infrastrukture družbe Terni sprejeta v skladu s členom 43 italijanske ustave, ki določa da „[d]oločena podjetja ali kategorije podjetij, ki se tičejo bistvenih javnih storitev, energetskih virov ali monopolnih razmer in ki so izrazito splošnega pomena, sme zakon zaradi javne koristi pridržati državi, javnim ustanovam ali skupnostim delavcev ali porabnikov ali pa jih nanje prenesti z razlastitvijo ali proti odškodnini“.

124 Tožeča stranka navaja, da mora biti odškodnina na podlagi sodne prakse Corte suprema di cassazione in Corte costituzionale (italijansko ustavno sodišče) „zadostna in ustrezna“ ter „resna“, njena višina pa mora ustrezati „vrednosti premoženja glede na njegove bistvene lastnosti, ki so razvidne iz njegove potencialne ekonomske uporabe“.

125 Komisija ne ugovarja tem navedbam in navaja sodbo Corte costituzionale št. 5/1980 z dne 30. januarja 1980, ki vsebuje naslednje besedilo:

„Odškodnina, ki se jo zagotavlja razlaščencu, […] četudi ne pomeni popolnega povračila nastale škode – če je pomembno uskladiti pravice posameznika s splošnim interesom, v interesu katerega je opravljena razlastitev – pa vendarle ne more biti določena v nepomembnem ali simboličnem znesku, temveč mora pomeniti resno povračilo. Da bi bilo to mogoče, je treba pri izračunu odškodnine upoštevati vrednost premoženja glede na njegove bistvene lastnosti, ki so razvidne iz njegove potencialne ekonomske uporabe."

126 Nesporno je, da je bil način povračila škode iz člena 6 predsedniške uredbe št. 1165/63 določen ob upoštevanju lastnosti nacionaliziranega premoženja, in sicer proizvodnih zmogljivosti, katerih uporaba je temeljila na koncesiji, katere trajanje bi moralo koncesionarju omogočiti amortizacijo investicije.

127 Italijanska republika je tako izbrala dodelitev povračila škode, ne s plačilom fiksnega zneska, ki bi bil določen s tržno vrednostjo razlaščenega premoženja, temveč z mehanizmom, ki določa dobavo določene količine električne energije po ceni, ki bi jo družba Terni morala plačati, če bi obdržala svojo električno infrastrukturo. Pri tem so italijanski organi za določitev obdobja veljavnosti cene Terni smiselno upoštevali preostalo obdobje veljavnosti koncesije družbe Terni, pri čemer je bil datum prenehanja te cene postavljen celo nekoliko kasneje kot veljavnost te koncesije.

128 Kot poudarja Komisija v točki 75 izpodbijane odločbe, je skupni znesek odškodnine torej odvisen od obdobja veljavnosti cene Terni.

129 Po mnenju tožeče stranke, mora biti obdobje veljavnosti te cene v skladu z izvirno logiko mehanizma za povračilo škode, ki ga je določil nacionalni zakonodajalec, sistematično podaljšano glede na obnovitve koncesije za nerazlaščene samoproizvajalce, da bi se „trajno“ nevtralizirali škodljivi učinki nacionalizacije glede na gibanje cen električne energije.

130 Razlaga člena 6 predsedniške uredbe št. 1165/63, kot jo predlaga tožeča stranka, bi pomenila, da je bila odškodnina za nacionalizacijo električne infrastrukture družbe Terni dodeljena za nedoločeno obdobje, da je glede izračuna svoje višine odvisna od dogodkov, ki so kasnejši, celo za več let, od dne nacionalizacije, in da sta zato tako znesek odškodnine kot vrednost nacionaliziranega premoženja nedoločena in neomejena.

131 Ugotoviti pa je treba, da tožeča stranka ne navaja nobenega pravila ali načela prava Skupnosti, nobene določbe nacionalnega pravnega reda in nobene odločbe nacionalnega sodišča, na kateri bi lahko temeljila njena razlaga, ki vodi do dodelitve odškodnine, določene za nedoločeno obdobje ali v zvezi s katero bi bila na splošno predvidena možnost upoštevanja dogodkov, ki so kasnejši od njene določitve, kar bi vodilo do spremembe ocene vrednosti nacionaliziranega ali razlaščenega premoženja in posledično višine odškodnine.

132 Zdi se poleg tega, da tožeča stranka, ko priznava vsebino določbe, na katero se sklicuje Komisija, to je člen 32 predsedniške uredbe št. 327 z dne 8. junija 2001 o poenotenju določb zakonov in drugih predpisov na področju razlastitve zaradi javne koristi, priznava neobstoj možnosti take razlage. Glede tega navaja, da je „gotovo res, ‚da pri odškodnini, ki je bila dodeljena zaradi razlastitve, ne more iti za ukrep, katerega trajanje je neomejeno‘ in da ‚mora biti odškodnina na predvidljiv način jasno določena ob razlastitvi‘“. Člen 32 te predsedniške uredbe namreč določa, da se „odškodnina za

razlastitev […] izračuna na podlagi lastnosti premoženja v trenutku sporazuma o prenosu ali na dan objave odločbe o razlastitvi“.

133 Vendar pa tožeča stranka navaja, da je „ta izvirni [fleksibilni] kompenzacijski mehanizem zaradi izjemne narave razlastitve družbe Terni skladen tudi z načeli iz člena 1 dodatnega Protokola k [EKČP] in sodno prakso [ESČP]“.

134 Omenjeni člen z naslovom „Varstvo lastnine“ se glasi tako:

„Vsaka fizična ali pravna oseba ima pravico do spoštovanja svojega premoženja. Nikomur ne sme biti lastnina odvzeta, razen če je to v javnem interesu v skladu s pogoji, ki jih določa zakon, in ob spoštovanju splošnih načel mednarodnega prava.

Ta določba ne omejuje pravice držav, da uveljavijo zakone, za katere menijo, da so potrebni za nadzor nad uporabo premoženja v skladu s splošnim interesom ali za zagotovitev plačila davkov, drugih prispevkov ali denarnih kazni.“

135 Zadošča ugotoviti, da ta določba določa pravico do lastnine in hkrati opredeljuje njene meje in da sklicevanje le na to besedilo ne more utemeljevati sklepanja tožeče stranke v tej zadevi.

136 Glede sodne prakse ESČP tožeča stranka navaja sodbo z dne 11. aprila 2002 v zadevi Lallement proti Franciji, iz katere naj bi izhajalo, da zahteva po odškodnini, ki je v razumni zvezi z vrednostjo premoženja, ki je bilo odvzeto, lahko „včasih pomeni obveznost zagotovitve bistveno višjega zneska od same vrednosti razlaščenega premoženja“.

137 V tej sodbi, ki se nanaša na razlastitev nepremičnine, ki se je uporabljala za kmetijske namene, ESČP spominja, da mora ukrep, ki posega v pravico do lastnine, kot je razlastitev, upoštevati „pravično ravnovesje“ med zahtevami, ki izhajajo iz splošnega interesa neke skupnosti, in potrebo po varovanju temeljnih pravic posameznika. Pri razlastitvi je to ravnovesje načeloma doseženo, če razlaščenec dobi odškodnino, ki je „v razumni zvezi“ s prodajno vrednostjo premoženja, čeprav bi legitimni cilji javne koristi govorili v prid povračilu v vrednosti, ki je nižja od polne tržne vrednosti. ESČP meni, da, ne glede na diskrecijsko pravico države, v primeru, če je razlaščeno premoženje „delovno orodje“ razlaščenca, plačana odškodnina ni v razumni zvezi z vrednostjo premoženja, če iz kakršnegakoli razloga ne krije te posebne izgube ali ne omogoča ponovne vzpostavitve tega orodja po razlastitvi. (točke 18, 20, 23).

138 Analogija med položajem družbe Terni in položajem v omenjeni sodbi, namreč razlastitvijo kmetijskega zemljišča, ki se nanaša na kmetova proizvodna sredstva in lahko ogrozi njegovo sposobnost, da nadaljuje s svojo poklicno dejavnostjo, po kateri sklepa tožeča stranka, pa ni le vprašljiva, temveč poleg tega sodba ESČP ne vsebuje nobene izrecne navedbe o „obveznosti zagotovitve bistveno višjega zneska od same vrednosti razlaščenega premoženja“.

139 Ta sodba namreč temelji na razmerju sorazmernosti, ki mora obstajati med višino odškodnine in dano vrednostjo razlaščenega premoženja, pri čemer ta obrazložitev ni združljiva z rezultatom razlage člena 6 predsedniške uredbe št. 1165/63, ki jo zastopa

tožeča stranka in ki lahko zaradi neobstoja časovne omejitve vodi do neomejene ali trajne pravice do cene Terni.

140 Iz zgoraj navedenega izhaja, da podaljšanja cene Terni, ki je bilo odobreno leta 2005 s spornim ukrepom, ni mogoče šteti za sestavni del odškodnine, do katere je družba Terni upravičena zaradi nacionalizacije leta 1962. Ta trditev tožeče stranke izhaja prej iz dodatne razširitve izvirne logike povračila škode, ki jo je sprejel nacionalni zakonodajalec ki temelji na obravnavi družbe Terni kot navideznega samoproizvajalca. S tem se želi izogniti časovni omejitvi, ki je bila določena za uporabo cene Terni, in obiti jasno in natančno besedilo člena 6 predsedniške uredbe št. 1165/63.

141 Komisija je torej pravilno ugotovila, po tem ko je pojasnila, da ni nobenega dvoma, da je zagotavljanje električne energije po cenah, ki so nižje od običajnih cen električne energije, nedvomno očitna gospodarska prednost za prejemnice ugodnosti, ki imajo tako nižje proizvodne stroške in okrepljen konkurenčni položaj (točka 99 obrazložitve izpodbijane odločbe), da ugodnejša cena, ki je bila odobrena podjetjem Terni od 1. januarja 2005, pomeni državno pomoč v smislu člena 87(1) ES.

142 Zaradi tega je treba tožbeni razlog kršitve člena 87(1) ES zavrniti.

Tožbeni razlog bistvene kršitve postopka in kršive členov 87 ES in 88 ES zaradi očitne napake pri presoji ekonomske študije, ki so jo predložili italijanski organi

Bistvena kršitev postopka

– Trditve strank

143 Tožeča stranka navaja, da je Komisija z dopisom z dne 20. februarja 2007 od Italijanske republike izrecno zahtevala, da ji predloži podatke, na podlagi katerih bi bilo mogoče objektivno primerjati vrednost razlaščenega premoženja z vrednostjo prednosti zaradi cene Terni od vzpostavitve te ureditve do leta 2010, z ocenitvijo valorizirane vrednosti zadevnih zneskov, da bi bila primerjava mogoča. Poudarja, da je Komisija v tem dopisu pojasnila, da so zahtevani podatki „nujni za sprejem odločitve v obravnavanih zadevah", zaradi česar so italijanski organi in upravičene družbe v okviru pravic, ki so jim priznane med njihovem sodelovanju pri formalnem postopku preiskave, menili, da je rezultat zahtevane primerjalne analize odločilen za vprašanje opredelitve cene Terni kot državne pomoči.

144 Italijanski organi so v aprilu leta 2007 kot odgovor na to zahtevo Komisiji poslali študijo, ki jo je po naročilu podjetij Terni pripravil samostojni izvedenec, ki je priznan v energetskem sektorju, ki je pokazala, da je celotna vrednost ugodnosti, ki je nastala zaradi cene Terni, manjša od knjigovodske vrednosti (valorizirane leta 2006) zaradi

nacionalizacije razlaščenega premoženja, in da zato do čezmernega nadomestila ni prišlo.

145 V izpodbijani odločbi pa je Komisija na površen in „instrumentalen“ način trdila, da je študija popolnoma neustrezna, saj je menila, da je primernost mehanizma za povračilo škode možno presojati le ob razlastitvi (ex ante) in ne po njej (ex post).

146 Izpodbijana odločba je bila sprejeta na način, ki je tožeči stranki preprečil, da bi v celoti uporabila svojo pravico do obrambe in da bi sodelovala v postopku glede vprašanj, ki se nanašajo na njegov predmet. S tem, ko tožeče stranke ni obvestila o bistveni spremembi svoje presoje med postopkom, je namreč Komisija preusmerila pozornost tožeče stranke na vidike, za katere je na koncu presodila, da nimajo nobenega pomena za izpodbijano odločbo. Iz tega izhaja težka kršitev načela kontradiktornosti, ki pomeni glavno in nedotakljivo varovalko vsekaga upravnega postopka, vključno s skupnostnim. Vsak upravni postopek mora spoštovati temeljno načelo pravic do obrambe posameznikov, ki v takem postopku sodelujejo.

147 Sodna praksa, na katero se sklicuje Komisija v svojih dopisih, temelji na površnem razumevanju člena 20 Uredbe št. 659/1999 in ne upošteva člena 88(2) ES, ki s tem, ko določa, da mora Komisija pozvati „zadevne stranke k predložitvi pripomb“, določa kontradiktornost postopka.

148 Tožeča stranka navaja, da je očitno, da država članica ni edini pravni subjekt, ki ga zadeva akt, ki določa nek ukrep pomoči za nezdružljivega v smislu člena 87 ES. Nasprotno, pooblastilo za sprejemanje odločitev, ki je priznano upravi Skupnosti, in njeno s tem povezano pooblastilo, da naloži izterjavo nezakonitih pomoči, neposredno zadevata tako upravičenca do pomoči kot njemu konkurenčna podjetja, ki so „zainteresirane osebe“, pri čemer je treba spomniti, da se lahko ti odzovejo na negativno odločitev Komisije. Pravica do obrambe je torej povezana z upravnimi akti, ki so neugodni za vse naslovnike (se pravi tako državo kot tretje osebe, ki zaradi negativne odločitve Komisije niso upravičene do pomoči), ta neugoden položaj pa bi bilo treba šteti kot pogoj za uporabo načela kontradiktornosti v razmerju do vseh naslovnikov.

149 Sodna praksa, ki jo navaja Komisija, priznava vsaj, da je „pravico [zainteresiranih strank, ki niso država članica] da sodelujejo v upravnem postopku, [treba zagotoviti] v primernem obsegu ob upoštevanju okoliščin obravnavane zadeve“. V tej zadevi pa je ena izmed odločilnih točk za odgovor na vprašanje o združljivosti cene Terni z ureditvijo Skupnosti na področju državnih pomoči presoja ekonomskega in finančnega položaja podjetij Terni ob razlastitvi z zakonom št. 1643/62. Po mnenju tožeče stranke je ta točka enako odločilna ne glede na to, ali je odločitev v tej zadevi odvisna od primerjave valorizirane vrednosti premoženja, ki je bilo odvzeto družbi Terni, z valorizirano vrednostjo cene Terni do 31. decembra 2010, ali se sporna točka nanaša samo na vprašanje, ali je zadnje podaljšanje te cene mogoče šteti kot dodatno odškodnino za izjemno nacionalizacijo v družbi Terni.

150 Nazadnje tožeča stranka trdi, da je, tudi če zgoraj navedeno pustimo ob strani, Komisija med formalnim postopkom preiskave vseeno naredila resno bistveno kršitev postopka, tako proti njej kot proti Italijanski republiki. Četudi bi pravico tožeče stranke do obrambe razlagali ozko, je izpodbijana odločba kljub vsemu nezakonita, saj vsebuje nepopravljivo napako zaradi nasprotja med navodilom, obrazložitvijo in izrekom izpodbijane odločbe. Za postopek zainteresirane osebe namreč niso imele možnosti uveljavljanja ustreznih varovalk, ki bi jim omogočile, da bi organu, ki je vodil

postopek, nasprotovale v točki, ki se je kasneje izkazala za bistveno za sprejem izpodbijane odločbe. Ob teh dejstvih je ta opustitev podrobnemu odgovoru Italijanske republike na vprašanja, ki jih je Komisija postavila v svojem dopisu z dne 20. februarja 2007, odvzela vsako korist.

151 Komisija odgovarja, da iz ustaljene sodne prakse izhaja, da v okviru postopka nadzora nad državnimi pomočmi upravičenci do pomoči ne morejo zahtevati, da Komisija z njimi vodi kontradiktorno razpravo, nimajo pravice do obrambe in se ne morejo sklicevati na pravico do obrambe, ki jo ima država, proti kateri je bil začet postopek.

152 Dodatno Komisija navaja, da ji Italijanska republika v tej zadevi ne more očitati nobene kršitve načela kontradiktornosti ali pravice do obrambe. Zatrjuje tudi, da med postopkom omenjeni državi članici ni nikoli nakazala, da bo ustreznost cene Terni presojala ex post, ne da bi pri tem preverila, ali je podaljšanje veljavnosti te cene, ki ga predvideva sporni ukrep, mogoče upravičiti kot odškodnino za razlastitev družbe Terni leta 1962, kar potrjuje dejstvo, da so italijanski organi in podjetja Terni med postopkom dejansko navajali argumente, s katerimi so dokazovali, da je treba to podaljšanje šteti kot sestavni del merila, ki je bilo zaradi povračila škode družbi Terni ex ante predvideno v predsedniški uredbi št. 1165/63.

153 Komisija poudarja, da je študijo, ki so jo predložili italijanski organi, četudi jo je opredelila za neustrezno, vseeno vsebinsko preučila, pri čemer je ugotovila, da je metoda, na podlagi katere je bila izdelana, nenatančna in/ali nepravilna. Dodaja, da tožeča stranka s tem, ko navaja, da je „izpodbijana odločba kljub vsemu nezakonita, saj vsebuje nepopravljivo napako zaradi nasprotja med navodilom, obrazložitvijo in

izrekom", uvaja nov tožbeni razlog, ki ga je treba razglasiti za nedopustnega na podlagi člena 48(2) Poslovnika.

– Presoja Splošnega sodišča

154 Spomniti je treba, da je Komisija z dopisom z dne 19. julija 2006 Italijansko republiko obvestila o svoji odločitvi, da bo sprožila postopek na podlagi člena 88(2) ES in da je z objavo te odločitve v *Uradnem listu Evropske unije* vse zainteresirane osebe pozvala, da predložijo svoje pripombe o spornem ukrepu.

155 Z dopisom z dne 20. februarja 2007 je Komisija, potem ko je ugotovila, da so „za sprejem odločitve potrebne" druge informacije, od Italijanske republike zahtevala, da ji predloži zlasti podatke, na podlagi katerih bi bilo mogoče objektivno primerjati vrednost razlaščenega premoženja z vrednostjo ugodnosti zaradi cene Terni od vzpostavitve te ureditve do leta 2010, z valorizacijo zadevnih vrednosti.

156 Italijanski organi so v aprilu leta 2007 kot odgovor na to zahtevo Komisiji poslali študijo, ki jo je po naročilu podjetij Terni pripravil samostojni izvedenec in ki vsebuje trditev, da je celotna vrednost ugodnosti, ki je nastala zaradi cene Terni, manjša od knjigovodske vrednosti (valorizirane leta 2006) zaradi nacionalizacije razlaščenega premoženja, ter je tako pokazala, da do čezmernega nadomestila ni prišlo.

157 Iz točk 82 in 83 obrazložitve izpodbijane odločbe je razvidno, da je Komisija primarno štela, da ta študija ni upoštevna, saj je analizo ustreznosti mehanizma za povračilo škode mogoče izvesti samo ex ante, in sicer v trenutku razlastitve. V skladu s tem pristopom je Komisija ugotovila, da do izteka veljavnosti prvotnega dogovora o kompenzacijski ceni (in samo do takrat) prejemnice ugodnosti niso bile v prednostnem položaju, pri čemer na ta sklep ne vpliva uporaba alternativnih izračunov prejemkov in izgub, zlasti kadar so bili ti opravljeni naknadno.

158 Komisija je študijo, ki so jo predložili italijanski organi, podredno vsebinsko preučila ter ugotovila, da je metoda, na podlagi katere je bila narejena ta študija, nenatančna in nepravilna, ker je v študiji sistematično podcenjena cenovna ugodnost za podjetja Terni in najverjetneje precenjena vrednost razlaščene infrastrukture (točke od 87 do 90 obrazložitve izpodbijane odločbe).

159 Prvič, tožeča stranka zatrjuje, da je bila izpodbijana odločba sprejeta na način, ki je tožeči stranki preprečil, da bi uporabila svojo pravico do obrambe in da bi „sodelovala v postopku glede vprašanj, ki se nanašajo na njegov predmet“. Po tem, ko je prejela zaprošeno primerjalno študijo, naj bi Komisija površno in, ne da bi o tem obvestila tožečo stranko, sprejela stališče, da je ta študija popolnoma neustrezna. S tem, ko ji ni sporočila spremembe svojega stališča glede informacij, za katere je zaprosila z dopisom z dne 20. februarja 2007, in s tem glede spornega ukrepa, Komisija tožeči stranki ni omogočila, da bi v formalnem postopku preiskave ugovarjala stališču institucije o nezakonitosti podaljšanja veljavnosti cene Terni glede na ureditev državnih pomoči.

160 Te utemeljitve ni mogoče sprejeti.

161 Glede domnevne kršitve pravice do obrambe iz ustaljene sodne prakse izhaja, da je postopek nadzora nad državnimi pomočmi glede na svojo splošno ureditev postopek, uveden proti državi članici, ki je glede na svoje obveznosti v skladu s pravom Skupnosti odgovorna za odobritev pomoči (sodbi Sodišča z dne 10. julija 1986 v zadevi Belgija proti Komisiji, 234/84, Recueil, str. 2263, točka 29, in z dne 24. septembra 2002 v združenih zadevah Falck in Acciaierie di Bolzano proti Komisiji, C-74/00 P in C-75/00 P, Recueil, str. I-7869, točka 81).

162 V okviru tega postopka zainteresirane osebe, ki niso država članica, ki je odgovorna za odobritev pomoči, same ne morejo sodelovati v kontradiktorni razpravi s Komisijo, ki je na voljo državi (sodba Sodišča z dne 2. aprila 1998 v zadevi Komisija proti Sytraval in Brink's France, C-367/95 P, Recueil, str. I-1719, točka 59, in zgoraj v točki 161 navedena sodba Falck in Acciaierie di Bolzano proti Komisiji, točka 82). Tako je njihova glavna vloga ta, da so vir informacij za Komisijo (sodbi Splošnega sodišča z dne 22. oktobra 1996 v zadevi Skibsværftsforeningen in drugi proti Komisiji, T-266/94, Recueil, str. II-1399, točka 256, in z dne 25. junija 1998 v združenih zadevah British Airways in drugi proti Komisiji, T-371/94 in T-394/94, Recueil, str. II-2405, točka 59).

163 V zvezi s tem nobena določba postopka nadzora nad državnimi pomočmi med zainteresiranimi osebami ne pridržuje posebne vloge upravičencu do pomoči. Poleg tega je treba opozoriti, da postopek nadzora nad državnimi pomočmi ni postopek, ki se uvede „proti" upravičencu do pomoči, kar bi pomenilo, da bi se ta lahko skliceval na pravice, ki so tako obširne kot sama pravica do obrambe (zgoraj v točki 161 navedena sodba Falck in Acciaierie di Bolzano proti Komisiji, točka 83, in sodba Splošnega sodišča z dne 8. julija 2004 v zadevi Technische Glaswerke Ilmenau proti Komisiji, T-198/01, Recueil, str. II-2717, točka 193).

164 Tožeča stranka navaja, da zgoraj navedena sodna praksa temelji na površnem razumevanju člena 20 Uredbe št. 659/1999 in ne upošteva člena 88(2) ES, ki s tem, ko določa, da mora Komisija pozvati „zadevne stranke k predložitvi pripomb", določa kontradiktornost postopka.

165 Ugotoviti je treba, da je predmet zadevne sodne prakse ravno razlaga člena 88(2) ES in členov 6 in 20 Uredbe št. 659/1999, ki določajo pravico zainteresiranih oseb, da med formalnim postopkom preiskave posredujejo svoje pripombe.

166 Poleg tega, v nasprotju z navedbami tožeče stranke, slednje ni mogoče šteti za naslovnika izpodbijane odločbe, čeprav je v odločbi ugotovljeno, da je pomoč, ki ji je bila dodeljena, nezdružljiva. Naslovniki odločb, ki jih sprejme Komisija na področju državnih pomoči, so samo in edino zadevne države članice (glej člen 25 Uredbe št. 659/1999 in zgoraj v točki 162 navedeno sodbo Komisija proti Sytraval in Brink's France, točka 45).

167 V tem kontekstu je treba poudariti, da splošna pravna načela, kot so pravica do izjave ali dobre uprave, na katere se sklicuje tožeča stranka, sodišču Skupnosti ne dovoljujejo razširitve procesnih pravic, ki jih imajo zainteresirane stranke v okviru postopka nadzora nad državnimi pomočmi na podlagi Pogodbe in sekundarne zakonodaje (zgoraj v točki 163 navedena sodba Technische Glaswerke Ilmenau proti Komisiji, točka 194). To ni dovoljeno niti na podlagi dejstva, da lahko tožeča stranka zoper izpodbijano odločbo vloži tožbo.

168 Nazadnje, razsojeno je bilo, da Komisija niti po določbah o državnih pomočeh niti po sodni praksi ni dolžna zaslišati upravičenca do državnih sredstev o svoji pravni presoji zadevnega ukrepa ali obvestiti zadevno državo članico – in, *a fortiori*, upravičenca do pomoči – o svojem stališču pred sprejetjem odločbe, če so bile zainteresirane osebe in država članica pozvane k predložitvi pripomb (zgoraj v točki 163 navedena sodba Technische Glaswerke Ilmenau proti Komisiji, točka 198).

169 Vsekakor pa je treba poudariti, da je bila tožeča stranka zaprošena, da predloži svoje pripombe, in da je to možnost s predložitvijo podrobnih pripomb Komisiji tudi izkoristila.

170 Navedla je, da cena Terni pomeni zakonito nadomestilo, do katerega je bila družba Terni upravičena po razlastitvi svojega premoženja, in je zato ni mogoče šteti za državno pomoč. Povzela je zgodovino te cene in poudarila, da je bila veljavnost cene Terni po letu 1991 vedno podaljšana hkrati s splošnim podaljšanjem koncesij za hidroelektrarne drugim proizvajalcem in je bila tako skladna z načelom prepovedi diskriminacije med podjetji Terni in drugimi samoproizvajalci, ki niso bili razlaščeni in so zato lahko še naprej proizvajali in uporabljali električno energijo po nizki ceni (uvodni izjavi 43 in 44 izpodbijane odločbe).

171 Tožeča stranka je med formalnim postopkom preiskave torej navedla argumente, s katerimi je dokazovala, da je treba podaljšanje veljavnosti cene Terni šteti kot sestavni del merila, ki je bilo zaradi povračila škode družbi Terni ex ante predvideno v členu 6 predsedniške uredbe št. 1165/63.

172 Komisija pa je, primarno, svojo ugotovitev, da je sporni ukrep državna pomoč v smislu člena 87(1) ES, oprla ravno na svojo presojo v zvezi s to točko. Tožeča stranka torej napačno trdi, da ji je Komisija preprečila, da bi „sodelovala v postopku glede vprašanj, ki se nanašajo na njegov predmet“ in da ji je bilo „brez pravne utemeljitve onemogočeno, da bi ugovarjala stališču uprave Skupnosti glede nezakonitosti podaljšanja veljavnosti ugodnejše cene glede na ureditev državnih pomoči“.

173 Poleg tega je treba ugotoviti, da navedba tožeče stranke, da je Komisija med postopkom bistveno spremenila svoje stališče glede informacij, za katere je zaprosila z dopisom z dne 20. februarja 2007, in s tem glede spornega ukrepa, ne upošteva predmeta formalnega postopka preiskave in temelji na napačnem razumevanju zahteve za posredovanje informacij z dne 20. februarja 2007.

174 Komisija je dejansko ocenila, da je potrebno zbrati informacije, ki se nanašajo na knjigovodsko vrednost premoženja, ki je bilo pri nacionalizaciji preneseno na državo. Vendar pa to ni bil edini predmet zahteve za posredovanje informacij, vsebovane v dopisu z dne 20. februarja 2007, navedbo, da so zahtevane informacije nujne „za sprejem odločitve v obravnavanih zadevah“, pa je v tej zadevi treba razumeti glede na kontekst formalnega postopka preiskave in njegove cilje, namreč da se zainteresiranim osebam omogoči, da se izjavijo, Komisiji pa, da se pred sprejetjem odločbe v celoti seznani z vsemi podatki zadeve (glej v tem smislu sodbo Sodišča z dne 20. marca 1984 v zadevi Nemčija proti Komisiji, 84/82, Recueil, str. 1451, točka 13).

175 Formalni postopek preiskave ne more imeti drugačnega obsega, kot je ta, ki je opisan zgoraj, zlasti pa pred sprejemom končne odločbe ni mogoče dokončno odločiti o določenih elementih iz spisa.

176 Na podlagi dopisa z dne 20. februarja 2007 ni mogoče sklepati, kot navaja tožeča stranka, da je Komisija štela, „da je za presojo vprašanja opredelitve ugodnejše cene za državno pomoč odločilen dokaz, da je (valorizirana) vrednost te odškodnine enaka ali manjša od vrednosti razlaščenega premoženja“. Ta trditev temelji na napačnem razumevanju besedila tega dopisa.

177 Vsekakor ni Komisija italijanskim organom ali podjetjem Terni nikoli nakazala, da bo ustreznost cene Terni preverjala ex post, ne da bi preverila, če je podaljšanje veljavnosti te cene, ki ga določa sporni ukrep, mogoče upravičiti kot odškodnino za razlastitev družbe Terni leta 1962.

178 Iz zgoraj navedenega je razvidno, da je treba očitek v zvezi s kršitvijo pravice tožeče stranke do obrambe zavrniti.

179 Drugič, tožeča stranka trdi, da je, četudi bi (*quod non*) pravico tožečih strank do obrambe v okviru postopka, ki se je začel v skladu z Uredbo št. 659/1999, razlagali ozko, izpodbijana odločba kljub vsemu nezakonita, saj vsebuje nepopravljivo napako zaradi nasprotja med navodilom, obrazložitvijo in izrekom izpodbijane odločbe.

180 Komisija meni, da je navedeni očitek nedopusten, pri čemer se sklicuje na kršitev člena 48(2) Poslovnika, ki določa, da navajanje novih razlogov med postopkom ni dovoljeno, razen če ti izhajajo iz pravnih in dejanskih okoliščin, ki so se pojavile med postopkom.

181 Vendar pa je treba navesti, da navedenega očitka ni mogoče šteti za novega, saj je bil že omenjen v tožbi. Predlog Komisije, da je navedeni očitek nedopusten, je treba zato zavrniti.

182 Vendar pa je res, da je težko razumeti, na kaj natančno se očitek nanaša, saj le navedba o „nepopravljivi napaki zaradi nasprotja med navodilom, obrazložitvijo in izrekom izpodbijane odločbe“ ne omogoča natančne opredelitve nezakonitosti glede na morebitno Komisijino kršitev neke določbe zakonodaje ali splošnega načela prava Unije.

183 V repliki opredelitvi očitka sledi naslednja obrazložitev: „[z]a postopek zainteresirane osebe namreč niso imele možnosti uveljavljanja ustreznih varovalk, ki bi jim omogočile, da bi organu, ki je vodil postopek (Komisiji), nasprotovale v točki, ki se je kasneje izkazala za bistveno za odločbo“. Iz te argumentacije je razvidno, da se zadevni očitek ne razlikuje od očitka o kršitvi pravice tožeče stranke do obrambe, ki je bil zavrnjen, kot je navedeno v točki 178 zgoraj.

184 Nazadnje je treba ugotoviti, da je v repliki navedeno, da je Komisija med formalnim postopkom preiskave vseeno naredila resno bistveno kršitev postopka, tako proti njej kot proti Italijanski republiki, ki jima je bilo brez pravne utemeljitve onemogočeno, da bi ugovarjali stališču uprave glede nezakonitosti podaljšanja ugodnejše cene glede na ureditev državnih pomoči.

185 Ker je želela tožeča stranka uveljavljati tožbeni razlog kršitve pravice do obrambe Italijanske republike, je treba ta tožbeni razlog zavrniti kot nedopusten ter v vsakem primeru neutemeljen.

186 Spomniti je namreč treba, da gre pri kršitvi pravice do obrambe za kršitev subjektivnih pravic (glej sodbo Splošnega sodišča z dne 8. julija 2004 v združenih zadevah JFE Engineering in drugi proti Komisiji, T-67/00, T-68/00, T-71/00 in T-78/00, ZOdl., str. II-2501, točka 425 in navedena sodna praksa) in jo torej mora zadevna država članica sama uveljavljati (glej v tem smislu zgoraj v točki 163 navedeno sodbo Technische Glaswerke Ilmenau proti Komisiji, točka 203).

187 Tožena stranka zato ne more uveljavljati tožbenega razloga kršitve pravice do obrambe zadevne države članice, v tem primeru Italijanske republike.

188 Ta tožbeni razlog bi bil neutemeljen, tudi če bi bil dopusten.

189 V skladu z ustaljeno sodno prakso načelo spoštovanja pravice do obrambe zahteva, da se zadevni državi članici omogoči, da v skladu s členom 88(2) ES učinkovito izrazi stališča o pripombah zainteresiranih strank, na katere namerava Komisija opreti odločbo. Če pa država članica ni imela možnosti podati stališč o teh pripombah, jih Komisija ne more uporabiti v svoji odločbi proti tej državi. Da pa bi taka kršitev pravice do obrambe povzročila ničnost, je treba ugotoviti, da bi bil izid postopka morda drugačen, če take nepravilnosti ne bi bilo (sodbi Sodišča z dne 11. novembra 1987 v zadevi Francija proti Komisiji, 259/85, Recueil, str. 4393, točki 12 in 13, in z dne 14. februarja 1990 v zadevi Francija proti Komisiji, C-301/87, Recueil, str. I-307, točke od 29 do 31).

190 V tej zadevi zadostuje ugotovitev, da se Komisiji nikakor ne očita, da je izpodbijano odločbo oprla na pripombe zainteresiranih oseb, glede katerih Italijanska republika ni imela možnosti, da bi podala svoje stališče. V skladu z zahtevami iz člena 88(2) ES in

člena 6(2) Uredbe št. 659/1999 je Italijanska republika imela možnost predložiti svoja stališča glede odločbe o začetku postopka in so ji bile posredovane pripombe zainteresiranih oseb v tem kontekstu, kar je omogočilo njen odziv, ki je vsebovan v dopisu z dne 22. decembra 2006 (točka 6 obrazložitve izpodbijane odločbe).

191 Tožeča stranka navaja, da s tem, ko Komisija Italijanski republiki med postopkom ni sporočila bistvene spremembe svojega stališča glede informacij, za katere je zaprosila z dopisom z dne 20. februarja 2007, in s tem glede spornega ukrepa, Komisija Italijanski republiki in tožeči stranki ni omogočila, da bi v formalnem postopku preiskave ugovarjala stališču Komisije o nezakonitosti podaljšanja veljavnosti cene Terni glede na ureditev državnih pomoči.

192 Poudariti je treba, da v stališčih, ki jih je predložila Komisiji v formalnem postopku preiskave, Italijanska republika trdi, da niti prvotni dogovor o ceni, na podlagi katerega je družba Terni zaradi razlastitve svoje infrastrukture prejemala zakonito nadomestilo, niti nadaljnja podaljšanja tega dogovora, ne pomenijo državne pomoči. Italijanska republika je svojo trditev utemeljila z navajanjem številnih odločitev Sodišča, v skladu s katerimi nekatere oblike nadomestil za podjetja niso pomoč – zlasti nadomestila za škodo in opravljanje storitev splošnega gospodarskega pomena (točka 58 obrazložitve izpodbijane odločbe).

193 V točki 59 obrazložitve izpodbijane odločbe je pojasnjeno sledeče:

„Glede odobritve cene Terni z državno pomočjo [Italijanska republika] poudarja, da je bil zakon št. 9/91 o prvem podaljšanju veljavnosti cene pravilno priglašen Komisiji,

ta pa ga je odobrila. Poznejša podaljšanja veljavnosti cene, ki so sovpadala s podaljšanji hidroelektričnih koncesij proizvajalcem hidroelektrične energije, so temeljila na enaki logiki, ki je Komisija nikoli ni izpodbijala. Zato je treba ceno Terni, kot pravi [Italijanska republika], šteti za dejanski ukrep, ki ni pomoč."

194 Italijanska republika je tako v formalnem postopku preiskave jasno navedla svoje stališče glede odškodninske narave spornega ukrepa.

195 Poleg tega trditev tožeče stranke iz točke 191 zgoraj ne upošteva predmeta formalnega postopka preiskave in temelji na napačnem razumevanju besedila zahteve za posredovanje informacij z dne 20. februarja 2007, kot je bilo omenjeno zgoraj.

196 Nazadnje je treba spomniti, da Komisija niti po določbah o državnih pomočeh niti po sodni praksi ni dolžna zaslišati upravičenca do državnih sredstev o svoji pravni presoji zadevnega ukrepa ali obvestiti zadevno državo članico – in, *a fortiori*, upravičenca do pomoči – o svojem stališču pred sprejetjem odločbe, če so bile zainteresirane osebe in država članica pozvane k predložitvi svojih pripomb (zgoraj v točki 163 navedena sodba Technische Glaswerke Ilmenau proti Komisiji, točka 198).

Očitna napaka pri presoji ekonomske študije, ki so jo predložili italijanski organi

– Trditve strank

197 Tožeča stranka navaja, da Komisija veljavnosti študije, ki so jo predložili italijanski organi, oporeka v dveh točkah.

198 Prvič, ta študija naj bi precenjevala vrednost razlaščene infrastrukture, saj ne upošteva dejstva, da bi morali biti ta infrastruktura in z njo povezano premoženje po prenehanju koncesije vrnjeni državi.

199 Tožeča stranka navaja, da je izračun vrednosti razlaščenega premoženja na podlagi letnih bilanc stanja družbe Terni točno to, kar je zahtevala Komisija, in da so originalne bilance stanja, ki so notarsko potrjene, popolnoma skladne z ureditvijo na področju prava družb in računovodstva, pod katero spada tudi obveznost sorazmerne „amortizacije“ vrednosti premoženja v skladu s preostalim trajanjem morebitnih koncesij.

200 Poleg tega, da argumentacija Komisije vodi k obrnitvi dokaznega bremena, tudi ne upošteva dejstva, da bi bile koncesije za hidroelektrarne družbe Terni, če te ne bi bile razlaščene, večkrat podaljšane do 31. decembra 2020, kot so bile vse druge koncesije za hidroelektrarne nerazlaščenih samoproizvajalcev.

201 Drugič, tožeča stranka trdi, da Komisija meni, da zadevna študija podcenjuje vrednost ugodnosti, ki izhaja iz cene Terni, saj bi bilo treba za izračun te cenovne ugodnosti znesek, ki ga je družba Terni dejansko plačala, primerjati s ceno, ki jo običajno plačujejo drugi udeleženci na trgu, ki niso samoproizvajalci in imajo podoben profil porabe kot ta družba.

202 Tožeča stranka odgovarja, da so bili družba Terni in njeni pravni nasledniki oproščeni plačila določenih elementov cene (med njimi tudi termičnega dodatka) na podlagi določb zakonov in predpisov, ki so popolnoma nepovezani z in kasnejši od zakona št. 1643/62 in njegove izvedbene predsedniške uredbe, vendar v skladu z logiko primerjave s samoproizvajalci, na kateri temelji ta zakon. Napačna je torej trditev, da je treba za oceno vrednosti prejetih ugodnosti ceno Terni primerjati z „običajno ceno“ (ki vsebuje termični dodatek), ki bi jo moral plačati udeleženec na trgu, ki ni samoproizvajalec. Ista argumentacija velja za izračun „kompenzacijskih koristi“ ki so jih podjetja Terni prejela iz izravnalnega sklada za elektroenergetski sektor med letoma 2000 in 2006.

203 Po mnenju tožeče stranke je treba korist izračunati glede na ceno, ki bi jo podjetja Terni na podlagi zgoraj omenjenih določb (ki se ne nanašajo na ceno Terni) morala plačati v vsakem primeru, in ne glede na normalno ceno na trgu električne energije, kot napačno trdi Komisija.

204 Komisija spominja, da je študijo, ki so jo predložili italijanski organi, vsebinsko preučila le podredno in da preučitev argumentov, ki jih vsebuje drugi del tega tožbenega razloga, če bo njena ugotovitev o neustreznosti študije potrjena, ne bo potrebna.

205 Poudarja, da tožeča stranka ne ugovarja ugotovitvi iz točke 90 obrazložitve izpodbijane odločbe, da je „[n]a podlagi študije […] knjigovodska vrednost infrastrukture preprosto razlika med postavko ‚oprema in druga delovna sredstva' iz [bilance stanja] družbe Terni v letu 1962 […] in isto postavko iz [bilance stanja] v naslednjem letu", pri čemer „ni konkretnih dokazov za to, da je razliko mogoče pripisati izključno izgubi hidroelektrarne". Ta ugovor naj bi bil zadosten za dokaz majhne verodostojnosti študije, saj ni bilo dokazano, da je bila primernost odškodnine preučena le glede na razlaščene hidroelektrarne.

206 Komisija trdi, da študija, ki so jo predložili italijanski organi, ne pojasnjuje, če vrednost infrastrukture, ki je razvidna iz bilance stanja družbe Terni za leto 1963, upošteva dejstvo, da bi bil ob prenehanju koncesije velik del te infrastrukture prenesen na državo. Dvoumnosti glede tega temeljnega vidika ne odpravi formalna pripomba tožeče stranke o pomenu bilance stanja, ki je bila notarsko potrjena. Glede navedbe tožeče stranke, da bi bila koncesija za hidroelektrarne brez razlastitve podaljšana do decembra 2020, Komisija navaja, da je treba za presojo vrednosti v letu 1962 razlaščenega premoženja upoštevati položaj v trenutku razlastitve, brez sprememb, do katerih bi ob neobstoju razlastitve lahko prišlo kasneje, in da je leto 2020 v vsakem primeru napačen datum, glede na to da je bilo podaljšanje koncesij za hidroelektrarne do leta 2020, ki je bilo predvideno v zakonu št. 266/05, razglašeno za neustavno.

207 Glede primerjalne analize cen Komisija zatrjuje, da zadevna študija kot referenco napačno upošteva ceno, ki jo je plačeval samoproizvajalec (namesto normalne tržne cene), pri čemer zanemarja dejstvo, da je bilo obravnavanje družbe Terni kot navideznega samoprooizvajalca do leta 1992 del povračila škode, ki je bilo dodeljeno tej družbi. Če bi bila ta družba razlaščena brez odškodnine, ne bi imela položaja „navideznega samoproizvajalca" in bi morala zaradi tega plačevati elektriko po normalnih tržnih cenah (in ne po ceni, ki jo plačuje samoproizvajalec, ki je oproščen plačila

določenih elementov cene). Zato bi bilo treba za ocenitev zneska odškodnine, dodeljene družbi Terni, izračunati razliko med tržno ceno (to je ceno, kakršna bi bila, če ne bi bilo odškodnine) in zmanjšano ceno, ki je bila tej družbi (s položajem navideznega samoproizvajalca) dodeljena zaradi povračila škode.

– Presoja Splošnega sodišča

208 Spomniti je treba, da je Komisija vsebino zadevne študije preučila le podredno in da je Komisija primarno štela, da ta študija ni upoštevna, saj je analizo ustreznosti mehanizma za povračilo škode mogoče izvesti samo ex ante, to je v trenutku razlastitve. V skladu s tem pristopom je Komisija ugotovila, da do izteka veljavnosti prvotnega dogovora o kompenzacijski ceni, in samo do takrat, prejemnice ugodnosti niso bile v prednostnem položaju, pri čemer na to ugotovitev ne vpliva uporaba alternativnih izračunov prejemkov in izgub, zlasti kadar so bili ti opravljeni naknadno (točke od 82 do 85 obrazložitve izpodbijane odločbe).

209 Tožeča stranka temu pristopu Komisije o *a priori* neustreznosti zadevne študije glede vprašanja opredelitve spornega ukrepa glede na ureditev državnih pomoči izrecno ne ugovarja. V okviru drugega razloga za razglasitev ničnosti se je sklicevala le na napako v postopku, zaradi katere naj bi prišlo do domnevne kršitve njene pravice do obrambe.

210 Komisija je, naprotno, utemeljenost sklepa, ki izhaja iz tega pristopa, izpodbijala v okviru razloga za razglasitev ničnosti zaradi kršitve člena 87(1) ES. Treba pa je spomniti, da je Komisija pravilno ocenila, da podaljšanje veljavnosti cene Terni, ki je

bila odobrena leta 2005 s spornim ukrepom, ni sestavni del odškodnine, do katere je družba Terni upravičena zaradi razlastitve leta 1962, in da je pravilno ugotovila, da je ugodnejša cena, ki je bila podjetjem Terni odobrena od 1. januarja 2005, državna pomoč v smislu člena 87(1) ES.

211 V teh okoliščinah je treba tožbeni razlog očitne napake pri presoji Komisije glede ekonomske študije, ki so jo predložili italijanski organi, zavrniti kot neupoštevnega.

Tožbeni razlog kršitve člena 88(3) ES

Trditve strank

212 Tožeča stranka navaja, da je izpodbijana odločba nezakonita, saj Komisija trdi, da je Italijanska republika z izvedbo spornega ukrepa kršila člen 88(3) ES, in je zaradi tega tej državi naložila izterjavo na podlagi zakona št. 80/05 že odobrenih zneskov.

213 Poudarja, da sporni ukrep ni razveljavil zakona št 9/91, ki predvidel podaljšanje veljavnosti cene Terni do 31. decembra 2007 s postopnim zmanjševanjem količin od leta 2002 do leta 2007, temveč ga je dejansko „povozil“, saj je zamrznil količine, do

katerih so bila podjetja upravičena 31. decembra 2004, in hkrati veljavnost te cene podaljšal do leta 2010. Če bi bil torej sporni ukrep nezakonit, bi določbe zakona št 9/91 še naprej veljale do predvidenega poteka njihove veljavnosti. Zaradi previdnosti pa je Autorità per l'energia elettrica e il gas (Organ za električno energijo in plin, v nadaljevanju: AEEG) v letih 2005 in 2006 sprejel vrsto odločitev, da bi tožeča stranka in drugi podjetji Terni prejeli le zneske cene Terni, dolgovane na podlagi zakona št. 9/91, ki ga je Komisija že preučila in odobrila.

214 Iz obvestil o plačilu, ki jih je tožeča stranka od izravnalnega sklada za elektroenergetski sektor prejela med letoma 2005 in 2007, je razvidno, da so bila vsa povračila na podlagi cene Terni vedno izplačana, celo po začetku veljavnosti zakona št. 80/05, brez kakršnegakoli sklicevanja na to določbo, kar dokazuje, da je neizplačilo zneskov tožeči stranki, ki jih je predvideval sporni ukrep, posledica namena italijanskih organov, da spoštujejo obveznost zadržanja iz člena 88(3) ES. Tožeča stranka tako trdi, da ni niti med niti po začetku postopka, v katerem je bila sprejeta izpodbijana odločba, prejela nobenega zneska na podlagi sestavnega dela cene, ki ga je sporni ukrep podaljšal, denar je prejemala le na podlagi zakona št. 9/91.

215 Tožeča stranka navaja, da je Komisija vedela, da so ji bili zneski, ki jih je prejela do leta 2007, nakazani kot predplačilo za zneske, dolgovane na podlagi zakona št. 9/91, kar je razvidno iz točk od 33 do 35 in 162 obrazložitve izpodbijane odločbe. Trditev Komisije, da ta okoliščina ne more vplivati na veljavnost izpodbijane odločbe in se nanaša le na njeno izvajanje, je očitno napačna. Ni mogoče zanikati, da ob neobstoju dejanske izvedbe spornega ukrepa v smislu člena 88(3) ES bistveni pogoji za razglasitev pomoči za nezakonito in naložitev njene izterjave državi niso izpolnjeni.

216 Poleg tega je po mnenju tožeče stranke stališče Komisije, da že samo objava ali samo začetek veljavnosti spornega ukrepa pomeni kršitev obveznosti zadržanja odobritve pomoči, ne le v nasprotju z dobesednim pomenom člena 88(3) ES, temveč tudi v nasprotju z namenom in polnim učinkom te prepovedi.

217 Glavni namen določb člena 88(2) in (3) ES je izogibanje morebitnemu izkrivljanju konkurence na notranjem trgu, do katerega bi lahko prišlo zaradi prednosti, ki jo ima upravičenec do pomoči na škodo svojih konkurentov, med čakanjem na odločbo Komisije o skladnosti te pomoči s skupnim trgom. Obveznost zadržanja je namenjena zagotavljanju dejanskega enakega obravnavanja udeležencev na trgu – pri čemer podjetje ni v prednosti, dokler država pomoči ne izvede –, dokler Komisija ne preveri njene skladnosti s skupnim trgom. Ker v tej zadevi tožeča stranka ni mogla prejeti zneskov, ki so bili odobreni s spornim ukrepom, ni mogla pridobiti nobene prednosti pred svojimi konkurenti in na skupnem trgu ni prišlo do izkrivljanja konkurenčnih pogojev.

218 Komisija navaja, da tožeča stranka ne zanika, da je podaljšanje cene Terni, ki ga določa sporni ukrep, v nasprotju z zahtevami iz člena 88(3) ES začelo veljati, ne da bi bilo predhodno priglašeno, in da priznava tudi, da je AEEG v povezavi s kompenzacijskimi elementi, ki ustrezajo ceni Terni, sprejel posebne izvršilne ukrepe ter odobril njihovo izplačilo pod pogojem, da upravičena podjetja zagotovijo posebno garancijo. V teh okoliščinah, in tudi če se domneva, da zneski, ki jih predvideva sporni ukrep, niso bili izplačani, to na noben način ne spremeni dejstva, da se je z izvršitvijo tega ukrepa kršila obveznost predhodne priglasitve iz prej omenjenega člena.

219 V nasprotju z navedbami tožeče stranke je to stališče Komisije v celoti skladno z besedilom in logiko člena 88(3) ES. Ko je sistem pomoči, kakršnega predvideva sporni ukrep, enkrat začel veljati, ga ni možno šteti le za „načrt“ za dodelitev pomoči v smislu tega člena. V tem položaju bi bilo dejansko nesmiselno in v nasprotju z logiko sistema predhodnega nadzora nad državnimi pomočmi, če bi šteli, da lahko Komisija kršitev člena 88(3) ES ugotovi le po tem, ko preveri, da vsak upravičenec dejansko prejema ugodnosti, ki izhajajo iz zadevnega sistema.

220 Iz sodne prakse je razvidno, da se mora dejstvo, da tožeča stranka ni prejela zneskov, ki so predvideni v spornem ukrepu, presojati v okviru izvršitve izpodbijane odločbe in da ne more vplivati na njeno zakonitost.

221 Komisija poudarja, da med upravnim postopkom, ni bilo zatrjevano, da kljub začetku veljavnosti spornega ukrepa tožeča stranka od njega ni imela koristi, kar pojasnjuje, zakaj izpodbijana odločba vsebuje navedbo o nezakoniti odobritvi pomoči s kršitvijo člena 88(3) ES in nalog za izterjavo, skupaj s potrebnimi preverjanji, v fazi izvršitve izpodbijane odločbe, dejanskega zneska prejete pomoči. Komisija spominja na ustaljeno sodno prakso, na podlagi katere Komisiji ni mogoče očitati, da ni upoštevala morebitnih dejstev ali prava, ki bi ji lahko bila predstavljena v upravnem postopku, vendar ji niso bila, saj Komisija ni dolžna po uradni dolžnosti in na podlagi domneve preizkušati, katere elemente bi ji bilo mogoče predložiti.

222 Nazadnje navaja, da tožeča stranka ni dokazala, da ni imela koristi od ugodnosti, ki so ji bile dodeljene s spornim ukrepom, in da podatki, ki so jih predložili italijanski organi po sprejemu izpodbijane odločbe, nasprotno, kažejo na to, da so podjetja Terni,

gledano v celoti, imela koristi od podaljšanja veljavnosti cene Terni, saj so prejela sredstva, ki so višja od tistih, ki so predvidena v zakonu št. 9/91.

Presoja Splošnega sodišča

223 Iz točk od 118 do 132 obrazložitve izpodbijane odločbe je razvidno, da je Komisija presodila, da je treba sporni ukrep od 1. januarja 2005 šteti kot novo pomoč in da je, ker je Italijanska republika o členu 11(11) zakona št. 80/05 ni obvestila, ta pomoč nezakonita.

224 Po tem, ko je ugotovila, da se za zadevno pomoč ne more uporabiti nobenega izmed odstopanj iz člena 87 ES, in ko je drugo podaljšanje veljavnosti cene Terni razglasila za nezdružljivo s skupnim trgom (točka 147 obrazložitve izpodbijane odločbe), je Komisija navedla, da je treba vse zneske nezdružljive pomoči, ki so jih na podlagi člena 11(11) zakona št. 80/2005 v obdobju od 1. januarja 2005 prejele tožeča stranka, družba Cementir in družba Nuova Terni Industrie Chimiche, vrniti skupaj z obrestmi (točka 160 obrazložitve izpodbijane odločbe).

225 V točkah 161 in 162 obrazložitve izpoodbijane odločbe je Komisija pojasnila sledeče:

„(161) V zvezi s tem je treba spomniti na to, da je namen vračila ponovno vzpostaviti konkurenčni položaj prejemnika pomoči, ki ga je imel pred odobritvijo nezdružljive pomoči. Pri ugotavljanju konkurenčnega položaja podjetij Terni

pred sprejetjem zakona št. 80/2005 je treba upoštevati ukrep pomoči, ki je bil določen v zakonu št. 9/1991 in je bil v skladu s pravili o državni pomoči odobren do leta 2007.

(162) Zato Komisija meni, da se preostali zneski pomoči, do katerih bi bile prejemnice pomoči v letih 2005, 2006 in 2007 upravičene na podlagi zakona št. 9/91, če ne bi bil sprejet zakon št. 80/05, lahko odštejejo od vsote, ki jo morajo vrniti, če [Italijanska republika] meni, da so prejemnice pomoči v skladu z nacionalno zakonodajo upravičene do teh zneskov pomoči."

226 Tožeča stranka trdi, da ob neobstoju dejanske izvedbe spornega ukrepa v smislu člena 88(3) ES bistveni pogoji za razglasitev pomoči za nezakonito in naložitev njene izterjave državi članici niso izpolnjeni. Tožeča stranka pa na podlagi sestavnega dela cene, ki je bil podaljšan s spornim ukrepom, ni prejela nobenega zneska, temveč je bil denar, ki ga je prejela do leta 2007, nakazan le kot predplačilo za zneske, dolgovane na podlagi zakona št. 9/91, ki ga Komisija potrdila. Ker ni niti kršitve obveznosti predhodne priglasitve niti zneska, ki bi ga bilo mogoče izterjati, naj bi Komisija, s tem da je pomoč razglasila za nezakonito in posledično naložila njeno izterjavo, kršila člen 88(3) ES.

227 Teh argumentov ni mogoče sprejeti.

228 Spomniti je treba, da za nove pomoči, ki naj bi jih nameravale dodeliti države članice, obstaja postopek predhodnega nadzora, brez upoštevanja katerega ni mogoče zakonito izvesti pomoči (sodba Sodišča z dne 9. avgusta 1994 v zadevi Namur-Les assurances du crédit, C-44/93, Recueil, str. I-3829, točka 12, in zgoraj v točki 162 navedena sodba Sytraval in Brink's France, točka 35).

229 V skladu s členom 88(3) ES in členoma 2 in 3 Uredbe št. 659/1999 je treba vsak načrt za dodelitev nove ali spremembo obstoječe pomoči prijaviti Komisiji in ga ni mogoče izvesti, preden ga Komisija izrecno ali molče ne odobri.

230 Države članice morajo tako spoštovati dve neločljivi obveznosti, in sicer predhodno priglasitev načrtov pomoči in zadržanje izvajanja teh načrtov, dokler se Komisija ne izreče o združljivosti ukrepa s skupnim trgom.

231 V skladu s členom 1(f) Uredbe št. 659/1999 nezakonita pomoč pomeni „novo pomoč, ki se izvaja v nasprotju s členom [88](3) Pogodbe“, to je, ki je bila odobrena brez predhodne priglasitve Komisiji ali, če je bila priglašena, če je bila dodeljena, preden se je Komisija v predvidenem roku izrekla o združljivosti ukrepa s skupnim trgom.

232 V tej zadevi je nesporno, da drugo podaljšanje veljavnosti cene Terni ni vsebovano v predlogu zakona, temveč je določeno v členu 11(11) zakona št. 80/05, in da o njem italijanski organi Komisije niso obvestili, kar je kršitev člena 88(3) ES.

233 Navedbe tožeče stranke, da na podlagi sestavnega dela cene, ki je bil podaljšan s spornim ukrepom, ni prejela nobenega zneska, v tem oziru ni mogoče upoštevati.

234 Iz sodne prakse namreč izhaja, da se lahko pomoč šteje za odobreno, tudi če znesek pomoči še ni bil izplačan upravičencu.

235 Sodišče je tako presodilo, da država članica ni izpolnila obveznosti, ki jih ima na podlagi člena 88(3) ES, ker ukrepe, ki vzpostavljajo programe pomoči, priglasila šele po tem, ko so bili sprejeti v obliki zakona (sodba Sodišča z dne 27. marca 1984 v zadevi Komisija proti Italiji, 169/82, Recueil, str. 1603, točka 11). S sklicevanjem na isto določbo je Splošno sodišče presodilo, da je treba o ukrepih pomoči obvestiti Komisijo, ko so še v fazi načrta, to je preden se začnejo izvajati in ko jih je še mogoče spremeniti v skladu z morebitnimi pripombami Komisije (sodba Splošnega sodišča z dne 16. septembra 1998 v zadevi Waterleiding Maatschappij proti Komisiji, T-188/95, Recueil, str. II-3713, točka 118).

236 Ta razlaga člena 88(3) ES je skladna tako z besedilom kot s cilji ureditve, v katero spada ta določba, namreč da se Komisiji zagotovi možnost za izvajanje nadzora, pravočasno in v splošnem interesu, nad predlogi za dodelitev novih ali spremembo obstoječih pomoči in tako za opravljanje preventivne preiskave (glej v tem smislu zgoraj v točki 189 navedeno sodbo Francija proti Komisiji z dne 14. februarja 1990, točka 17). V nasprotju z logiko sistema predhodnega nadzora nad državnimi pomočmi bi bilo, če bi šteli, da lahko Komisija kršitev člena 88(3) ES ugotovi le po tem, ko preveri, da vsak upravičenec dejansko prejema ugodnosti, ki izhajajo iz zadevnega ukrepa.

237 Komisija je torej sporni ukrep pravilno opredelila kot nezakonito pomoč.

238 V točki 147 obrazložitve izpodbijane odločbe je Komisija ugotovila tudi, da je drugo podaljšanje veljavnosti cene Terni nezdružljivo s skupnim trgom, saj se za pomoč ne more uporabiti nobeno od odstopanj iz člena 87 ES.

239 V skladu s členom 14 Uredbe št. 659/1999 pa, „[č]e se v primerih nezakonite pomoči sprejmejo negativne odločbe, Komisija odloči, da mora zadevna država članica sprejeti vse potrebne ukrepe, da upravičenec vrne pomoč“. To besedilo določa sistematičnost izterjave. Tako izpodbijana odločba določa, da je državna pomoč Italijanske republike za tožečo stranko, družbo Cementir in družbo Nuova Terni Industrie Chimiche nezdružljiva s skupnim trgom (člen 1) in da mora Italijanska republika od upravičencev izterjati vračilo te pomoči (člen 2).

240 Tožeča stranka izpodbija veljavnost naloga za izterjavo z navedbo, da so ji bili zneski, ki jih je prejela do leta 2007, nakazani le kot predplačilo za zneske, dolgovane na podlagi zakona št. 9/91, kar je Komisija, kot je razvidno iz točk od 33 do 35 in 162 obrazložitve izpodbijane odločbe, vedela.

241 Najprej je treba poudariti, da obvestilo Komisiji med upravnim postopkom, da sporne pomoči še niso bile nakazane upravičencem, ne zagotavlja, da izplačilo ni bilo opravljeno kasneje, še zlasti med trenutkom, ko je bilo to obvestilo poslano, in trenutkom obvestila o končni odločbi. Vsekakor Komisiji ni mogoče očitati, da je zaradi zagotovitve večje pravne varnosti jasno izrazila konkretne posledice svoje odločbe (glej v tem smislu sodbo Sodišča z dne 28. aprila 1993 v zadevi Italija proti Komisiji, C-364/90, Recueil, str. I-2097, točki 48 in 49), kar je Komisija storila v točkah od 160 do 162 izpodbijane odločbe.

242 Nadalje je treba ugotoviti, da je iz izpodbijane odločbe razvidno, da je, „ko je Komisija sprožila formalni postopek preiskave, […] AEEG z odločbo št. 190/06 plačila na podlagi zakona št. 80/05 pogojil z določbo, da morajo podjetja Terni predložiti garancijo za kritje tveganja vračila pomoči“ (točka 33 obrazložitve izpodbijane odločbe).

243 V isti odločbi je AEEG predvidel tudi alternativo, da kot predplačilo v letu 2006 izplača zneske pomoči, ki bi zapadli v plačilo do izteka veljavnosti predhodnega dogovora (leta 2007) na podlagi zakona št. 9/91. Za te zneske ni zahteval garancije. To možnost so podjetja Terni izkoristila in jo je AEEG izvedel (točka 34 obrazložitve izpodbijane odločbe).

244 Komisija pojasnjuje, da so, razen predplačil iz prejšnje točke, „podjetja za vsa druga plačila, ki so jih prejela od sklada Cassa Conguaglio [per il settore elettrico (izravnalni sklad za elektroenergetski sektor)] na podlagi zakona št. 80/05, predložila garancijo“ (točka 35 obrazložitve izpodbijane odločbe).

245 Tako je treba ugotoviti, da je Komisija glede na informacije, s katerimi je razpolagala med upravnim postopkom, menila, da je tožeča stranka v letu 2006 prejela zneske pomoči tako kot predplačilo na podlagi zakona št. 9/91 kot na podlagi zakona št. 80/05. Zaradi tega je Komisija zahtevala izterjavo že izplačane pomoči, s tem da je pojasnila, da se preostali zneski pomoči, do katerih bi bile prejemnice pomoči upravičene na podlagi zakona št. 9/91, „če ne bi bil sprejet zakon št. 80/05“, lahko odštejejo od vsote, ki jo morajo vrniti (točka 162 obrazložitve izpodbijane odločbe).

246 V svojih dokumentih je Komisija poudarila dejstvo, da niso med upravnim postopkom niti italijanski organi niti tožeča stranka trdili, da kljub začetku veljavnosti spornega ukrepa podjetja Terni od njega niso imela koristi. Dokumenti tožeče stranke ne vsebujejo nobenega elementa, ki bi nasprotoval tej trditvi Komisije.

247 Nasprotno, to trditev potrjuje vsebina tožbe, v kateri tožeča stranka Komisiji očita nezadostnost preiskave, s katero bi lahko ugotovila, da ni nobenih zneskov, ki bi jih bilo mogoče izterjati. Tožeča stranka tako navaja, da se Komisiji ni zdelo potrebno „preveriti, konkretno, če je [Italijanska republika] nov ukrep dejansko izvršila v delu, ki presega zneske, ki bi jih lahko zahtevala na podlagi zakona št. 9/91 (morebiti po predložitvi garancije)“.

248 V tej fazi je treba opozoriti na ustaljeno sodno prakso, po kateri je treba zakonitost odločbe na področju državne pomoči presoditi glede na informacije, ki jih je imela Komisija ob njenem sprejetju (sodba Sodišča z dne 13. junija 2002 v zadevi Nizozemska proti Komisiji, C-382/99, Recueil, str. I-5163, točka 49, in zgoraj v točki 57 navedena sodba Španija proti Komisiji, točka 31).

249 Ni pa dokazano, da je Komisija ob sprejemu izpodbijane odločbe vedela za dejstvo, da so bili zneski, ki jih je tožeči stranki nakazal izravnalni sklad za elektroenergetski sektor, nakazani le na podlagi zakona št. 9/91.

250 Nazadnje, ugotoviti je treba, da obveznost države članice, da izračuna natančen znesek pomoči, ki ga je treba izterjati, posebej če je ta izračun odvisen od informacij, ki jih ni sporočila Komisiji, spada v širši okvir obveznosti lojalnega sodelovanja, ki medsebojno povezuje Komisijo in države članice pri izvajanju pravil Pogodbe na področju državnih pomoči (zgoraj v točki 248 navedena sodba Nizozemska proti Komisiji, točka 91). Komisiji ni mogoče očitati, da ni upoštevala morebitnih dejstev ali prava, ki bi ji lahko bila predstavljena v upravnem postopku, vendar ji niso bila, saj Komisija ni dolžna po uradni dolžnosti in na podlagi domneve preizkušati, katere elemente bi ji bilo mogoče predložiti (sodba Splošnega sodišča z dne 14. januarja 2004 v zadevi Fleuren Compost proti Komisiji, T-109/01, Recueil, str. II-127, točka 49).

251 Zato pod predpostavko, da je dejstvo, ki ga zatrjuje tožeča stranka in je navedeno v točki 249 zgoraj, točno, to ne bi vplivalo na veljavnost izpodbijane odločbe, ampak samo na načine izterjave pomoči (sodba Splošnega sodišča z dne 31. maja 2006 v zadevi Kuwait Petroleum (Nederland) proti Komisiji, T-354/99, ZOdl., str. II-1475, točka 68). Izterjava pomoči se načeloma izvrši v skladu z ustreznimi določbami nacionalnega prava, vendar pod pogojem, da se te določbe uporabijo tako, da se izterjava, ki jo zahteva pravo Skupnosti, v praksi ne onemogoči (zgoraj v točki 55 navedena sodba Sodišča Tubemeuse, točka 61, in sodba z dne 20. septembra 1990 v zadevi Komisija proti Nemčiji, C-5/89, Recueil, str. I-3437, točka 12), spor v zvezi s tem izvrševanjem pa je v izključni pristojnosti nacionalnega sodišča (zgoraj navedena sodba Kuwait Petroleum (Nederland) proti Komisiji, točka 68).

252 Iz zgoraj navedenih ugotovitev izhaja, da je treba tožbeni razlog kršitve člena 88(3) ES zavrniti.

Tožbeni razlog kršitve člena 14(1) Uredbe št. 659/1999 in načela varstva zaupanja v pravo

Trditve strank

253 Tožeča stranka navaja da, v skladu s členom 14(1) Uredbe št 659/1999, „Komisija ne zahteva vračila pomoči, če bi bilo to v nasprotju s splošnim načelom prava Skupnosti“. V tem primeru nalog za izterjavo, ki je vsebovan v izpodbijani odločbi pomeni krštev

načela varstva zaupanja v pravo, na katerega se je, če se ga na področju državnih pomoči razlaga ozko, mogoče sklicevati v izjemnih pogojih ali okoliščinah, ki so povzročile nastanek zaupanja v neko navidezno pravno normo.

254 Komisija naj iz enega primera iz sodne prakse, katerega okoliščine so drugačne kot v obravnavani zadevi, ne bi mogla sklepati na absolutno in splošno pravno pravilo, ki naj bi uporabo načela varstva zaupanja v pravo omejevalo le na zadeve, v katerih je uprava naslovnikom dala „jasna zagotovila“ v zvezi s to navidezno pravno normo.

255 Legitimno pričakovanje tožeče stranke glede ureditve Terni naj bi izviralo in celote aktov in ravnanj, ki so pravotvorna, preverljiva in imajo enoznačen pomen.

256 Tožeča stranka spominja, da so italijanski organi veljavnost cene Terni s členom 20(4) zakona št. 9/91 prvič podaljšali zaradi tega, ker je vzporedno podaljšanje koncesij za hidroelektrarne za samoproizvajalce „ušlo“ nacionalizaciji elektroenergetskega sektorja leta 1962, in da so Komisijo o tem zakonu obvestili, da bi ga pregledala z vidika ureditve na področju državnih pomoči.

257 Z odločbo z dne 6. avgusta 1991 je Komisija zakon št. 9/91 v celoti in brez pridržkov odobrila. Ta odločba ne vsebuje nobene točke, ki bi podaljšanje veljavnosti cene Terni, ki je predvideno v členu 20(4) zakona št. 9/91, opredelila kot „združljivo pomoč“. Nasprotno, Komisija se je v tej odločbi odločila, da ne bo nasprotovala uporabi določb tega zakona. Komisija ni predložila nobenega dokaza za svoje trditve, da naj odločba

z dne 6. avgusta 1991 nikakor ne bi določala, da ureditev iz zakona št. 9/91 nima narave pomoči, temveč naj bi jo razglašala za združljivo s skupnim trgom.

258 Tožeča stranka trdi, da je po sprejemu odločbe z dne 6. avgusta 1991 prišlo do izmenjave mnenj med italijanskimi oblastmi in Komisijo, do katere je prišlo po poizvedbi Komisije v zvezi s podaljšanjem veljavnosti cene Terni z zakonom št. 9/91, kar potrjuje dopis z dne 19. septembra 1991, ki ga je italijansko ministrstvo za industrijo, trgovino in obrt naslovilo na italijansko ministrstvo za državno soudeležbo, in telefaks, ki ga je novembra 1991 poslalo predsedstvo Sveta na stalnem predstavništvu Italijanske republike pri Evropskih skupnostih. V teh dopisih so italijanski organi izpodbijali dejstvo, da bi bilo podaljšanje veljavnosti cene Terni možno šteti za državno pomoč. Komisija pa ni izrazila nobenega nasprotovanja stališčem teh organov, s čimer je molče priznala njihovo utemeljenost.

259 Ta izmenjava dopisov, do katere je prišlo po sprejetju odločbe z dne 6. avgusta 1991, nasprotuje stališču Komisije, da ta odločba vsebuje odobritev podaljšanja veljavnosti cene Terni, ker jo šteje za pomoč, ki je združljiva s pravom Skupnosti. Komisija se je omejila na zanikanje možnosti, da bi spis v postopku, v katerem je bila sprejeta odločba z dne 6. avgusta 1991, vseboval vsebino omenjenih dopisa in telefaksa, in Splošno sodišče bi moralo od nje zahtevati predložitev dopisov, ki jih je, po vsej verjetnosti v septembru 1991, naslovila na Italijansko republiko v zvezi z vprašanjem podaljšanja veljavnosti cene Terni.

260 Tožeča stranka trdi, da so odločba z dne 6. avgusta 1991, izmenjava dopisov, ki ji je sledila, in kasnejša potrditev Komisije takšne narave, da so lahko povzročile nastanek „navidezne pravne norme“. Slednja je pri tožeči stranki povzročila nastanek

legitimnega pričakovanja glede ohranjanja kompenzacijske narave ureditve Terni tudi po njeni *ex post* spremembi, ki bi morala veljati za zakonito. Vse to izključuje možnost opredelitve te ureditve za državno pomoč. Ti elementi kažejo na obstoj izjemnih okoliščin, zaradi katerih so tožeča stranka in tudi italijanski organi računali na dejstvo, da kompenzacijska narava ureditve Terni s podaljšanjem veljavnosti cene Terni, ob spoštovanju v začetku določene vzporednosti med navideznim samoproizvajalcem in samoproizvajalci, ki so imetniki koncesij za hidroelektrarne, ne bo spremenjena.

261 Ugotovitev Komisije iz točke 123 obrazložitve izpodbijane odločbe, da naj bi sporni ukrep spreminjal metodo izračuna cene Terni, ne more ovreči ugotovitve iz prejšnje točke. Po mnenju tožeče stranke celota elementov, ki so pri njej povzročili legitimno pričakovanje, ne izvira iz enakosti metod za izračun, ki so bile sprejete za določitev te cene leta 1991 in nato leta 2005, temveč iz dejstva, da je bila v teh dveh primerih odškodnina, ki je bila odobrena družbi Terni (in njenim pravnim naslednikom), v skladu s svojim izvirnim namenom zakonito *ex post* spremenjena in da, prav tako v obeh primerih, sama *ex post* sprememba tega kompenzacijskega ukrepa ne more povzročiti opredelitve tega ukrepa za pomoč. Komisija ne upošteva dejstva, da je ta prilagoditvena metoda za upravičena podjetja manj ugodna, kot je bila na podlagi predsedniške uredbe št. 1165/63, njen edini namen pa je, da do določene meje prenaša vpliv sprememb cen električne energije na trgih, kar je bilo leta 1963 očitno nemogoče.

262 Tožeča stranka poudarja, da je v dobri veri zaupala pristanku, ki ga je podala Komisija v zvezi s kompenzacijsko naravo podaljšanja iz leta 1991, in začela pomembna vlaganja v jeklarskem sektorju na podlagi sporazuma z italijanskimi organi, ki je kot glavno obveznost navedenih organov – v zameno za pomembna vlaganja na področju investicij in ohranjanje števila delovnih mest – določal podaljšanje kompenzacijskega ukrepa.

263 Nazadnje tožeča stranka trdi, da bi bila morebitna izterjava ugodnejše cene tudi v nasprotju s pravilom *non venire contra factum proprium*, ki Komisiji prepoveduje, da se pri eneministem vprašanju odloči za bistveno različna ravnanja, posebno če so ta ravnanja pri naslovnikih povzročila prepričanje o obstoju nekega pravnega položaja. Ta vidik načela varstva zaupanja v pravo Komisiji preprečuje, da bi si v tej zadevi premislila glede svoje presoje v zvezi z odškodninsko naravo ugodnejše cene.

264 Komisija navaja, da sodna praksa jasno in stalno potrjuje, da se je na načelo varstva zaupanja v pravo mogoče sklicevati le v primeru „natančnih zagotovil“ uprave, in ne v primeru, kot v tej zadevi, nejasnih okoliščin, ki naj bi povzročile nastanek „navidezne pravne norme“, ki ni podrobneje pojasnjena.

265 Tožbeni razlog tožeče stranke ne more temeljiti na preprosti izmenjavi dopisov med različnimi italijanskimi upravnimi organi. Očitno je, da, tudi ob predpostavki, da je med Komisijo in italijanskimi organi dejansko prišlo do stikov, vsekakor ne moremo šteti, da je zaradi teh stikov lahko prišlo do nastanka navidezne pravne norme, na katero se sklicuje tožeča stranka, ne da bi poznali vsebino morebitnih sporočil, ki jih je poslala Komisija, o katerih pa ni nobenih sledi.

266 Zdi se, da iz dopisa z dne 19. septembra 1991, ki ga omenja tožeča stranka, izhaja, da je Komisija od italijanskih oblasti zahtevala informacije v zvezi s podaljšanjem veljavnosti cene Terni z zakonom št. 9/91. Iz tega elementa, ki nikakor ne potrjuje trditve tožeče stranke, je, nasprotno, videti, da v odločbi z dne 6. avgusta 1991 Komisija ni zavzela posebnega stališča glede podaljšanja veljavnosti cene Terni, saj zahteva za informacije sicer ne bi imela nobenega smisla.

267 V vsakem primeru noben element iz odločbe z dne 6. avgusta 1991 italijanskih organov ali podjetij Terni ni mogel navesti na misel, da Komisija podaljšanja veljavnosti cene Terni ne bo štela za državno pomoč. Komisija dodaja, da sporni ukrep ni samo podaljšal trajanja veljavnosti ugodnejše cene, temveč je tudi popolnoma spremenil metodo za izračun te cene, zaradi česar podjetja Terni niso mogla šteti – tudi ne glede na to pomembno spremembo – da je bil sporni ukrep posredno krit z odločbo z dne 6. avgusta 1991, ki se je nanašala na zakon št. 9/91.

Presoja Splošnega sodišča

268 Spomniti je treba, da je bil sporni ukrep sprejet brez predhodnega obvestila, kar je kršitev člena 88(3) ES.

269 Ob upoštevanju obveznega nadzora nad državnimi pomočmi, ki ga izvaja Komisija na podlagi člena 88 ES, pa lahko imajo podjetja legitimno pričakovanje glede zakonitosti pomoči, ki so jo prejela, načeloma le, če je bila ta dodeljena v skladu s postopkom iz tega člena. Vesten gospodarski subjekt mora navadno biti sposoben ugotoviti, ali je bil ta postopek spoštovan (zgoraj v točki 251 navedena sodba Sodišča Komisija proti Nemčiji, točka 14; sodba z dne 14. januarja 1997 v zadevi Španija proti Komisiji, C-169/95, Recueil, str. I-135, točka 51, in sodba Splošnega sodišča z dne 6. marca 2002 v združenih zadevah Diputación Foral de Álava in drugi proti Komisiji, T-127/99, T-129/99 in T-148/99, Recueil, str. II-1275, točka 235).

270 Predvsem takrat, ko je bila pomoč odobrena brez predhodne obvestitve Komisije in je torej na podlagi člena 88(3) ES nezakonita, prejemnik pomoči ne more imeti legitimnih pričakovanj glede pravilnosti dodelitve pomoči (sodba Sodišča z dne 11. novembra 2004 v združenih zadevah Demesa in Territorio Histórico de Álava proti Komisiji, C-183/02 P in C-187/02 P, ZOdl., str. I-10609, točka 45).

271 Vendar sodna praksa za prejemnike nezakonitih pomoči ne izključuje, da se zato, da bi se izognili njihovemu vračilu, sklicujejo na izjemne okoliščine, ki so utemeljile njihovo legitimno pričakovanje, da so te pomoči zakonite (sodba Sodišča z dne 10. junija 1993 v zadevi Komisija proti Grčiji, C-183/91, Recueil, str. I-3131, točka 18; zgoraj v točki 270 navedena sodba Demesa in Territorio Histórico de Álava proti Komisiji, točka 51, in sodba Splošnega sodišča z dne 15. septembra 1998 v združenih zadevah BFM in EFIM proti Komisiji, T-126/96 in T-127/96, Recueil, str. II-3437, točka 69).

272 Pojasniti je treba, da se prejemniki nezakonitih pomoči na take okoliščine lahko sklicujejo, kot izhaja iz sodbe Sodišča z dne 24. novembra 1987 v zadevi RSV proti Komisiji (223/85, Recueil, str. 4617, točka 17).

273 V tej sodbi je Sodišče presodilo, da lahko zamuda Komisije pri sprejetju odločitve, da je neka pomoč nezakonita, da mora biti razveljavljena in da jo mora država članica izterjati, v določenih okoliščinah pri prejemnikih pomoči vzbudi taka legitimna pričakovanja, ki lahko Komisiji preprečijo, da od nacionalnih organov zahteva, naj odredijo izterjavo pomoči.

274 Iz tega izhaja, da obstoj izjemnih okoliščin lahko povzroči ničnost odločbe Komisije, če jih ta ne upošteva, in da se upravičenec do pomoči na argument legitimnih pričakovanj pred sodiščem Skupnosti lahko sklicuje.

275 Enako in predvsem je treba ugotoviti, da je sprejetje Uredbe št. 659/1999 vzpostavilo nov položaj glede izterjave nezdružljivih pomoči, katerega vse pravne posledice je treba upoštevati. Člen 14(1) te uredbe potrjuje sistematičnost izterjave (prvi stavek), s tem da predvideva izjemo (drugi stavek), če bi bilo to v nasprotju s splošnim načelom prava Unije.

276 V sekundarni zakonodaji obstaja torej določba, ki jo mora Komisija pri sprejemanju svojih odločb upoštevati in ki lahko, če je to primerno, privede do opustitve zahteve za izterjavo nezakonitih pomoči. Ni sporno, da se lahko v utemeljitev predloga za razglasitev ničnosti dela odločbe, ki vsebuje zahtevo za izterjavo pomoči, sklicuje na kršitev take določbe

277 Za to gre v obravnavani zadevi, saj je Komisija v točkah od 149 do 159 obrazložitve izpodbijane odločbe preverila obstoj izjemnih okoliščin, ki bi lahko pri podjetnih Terni povzročile nastanek legitimnega pričakovanja glede zakonitosti spornega ukrepa, in ugotovila njihov neobstoj, kar tožeča stranka izpodbija ravno s sklicevanjem na kršitev člena 14 Uredbe št. 659/1999 in na načelo varstva zaupanja v pravo.

278 Kar zadeva utemeljenost tega tožbenega razloga, argumentacija tožeče stranke ne dokazuje obstoja izjemnih okoliščin, ki bi lahko utemeljevale nastanek legitimnega pričakovanja, da je zadevna pomoč pravilna ali, kot trdi tožeča stranka, da sporni ukrep ni državna pomoč.

279 Nesporno je namreč, da odločba z dne 6. avgusta 1991 o nenasprotovanju v skladu z opredelitvijo iz člena 4(3) Uredbe št. 659/1999, ustreza položaju, ko Komisija po

predhodni preučitvi ugotovi, da, kolikor se nanaša na področje uporabe člena 87(1) ES, ni dvomov o združljivosti prijavljenega ukrepa s skupnim trgom, in zato odloči, da je ta ukrep združljiv s skupnim trgom. Besedilo te odločbe potrjuje navedbo Komisije, da je bil s to odločbo ukrep podaljšanja veljavnosti cene Terni iz zakona št. 9/91 opredeljen kot združljiva pomoč (glej točko 113 zgoraj).

280 Dejstvo, da iz dopisa z dne 19. septembra 1991, ki ga je italijansko ministrstvo za industrijo, trgovino in obrt naslovilo na italijansko ministrstvo za državno soudeležbo, izhaja, da je po sprejetju odločbe z dne 6. avgusta 1991 Komisija od italijanskih oblasti zahtevala informacije v zvezi s podaljšanjem veljavnosti cene Terni z zakonom št. 9/91, ne more spremeniti te ugotovitve.

281 To dejstvo služi bolj kot dokazilo, kot navaja Komisija v točkah 134 in 135 obrazložitve izpodbijane odločbe, da dokumenti, na podlagi katerih je Komisija sprejela odločitev z dne 6. avgusta 1991, vsebujejo le kratek opis in oceno členov zakona št. 9/91 o državnih pomočeh, in da člen 20(4) zakona, ki določa podaljšanje veljavnosti cene Terni, ni omenjen, kar ne omogoča zanesljive ugotovitve, ali je Komisija preučila in nameravala odobriti ceno Terni.

282 Vsekakor preprosta zahteva Komisije za informacije in njen molk po odgovoru italijanskih organov, ob predpostavki, da je bil ta dejansko poslan in da ga je Komisija prejela, ne moreta utemeljevati nastanka legitimnega pričakovanja tožeče stranke.

283 Delovanje Komisije od meseca avgusta do meseca novembra 1991 je lahko, največ, ustvarilo vtis zmede in vzpodbudilo vprašanja tožeče stranke s tem v zvezi. Preprosto dejstvo, da je imel lahko upravičenec dvom v zvezi z opredelitvijo ukrepa podaljšanja veljavnosti cene Terni z zakonom št. 9/91 za državno pomoč, pa je očitno nezadostno, da bi lahko pri njem upravičilo nastanek kakršnegakoli legitimnega pričakovanja, da je pomoč pravilna ali da sporni ukrep ni državna pomoč (glej v tem smislu sodbo Splošnega sodišča z dne 29. septembra 2000 v zadevi CETM proti Komisiji, T-55/99, Recueil, str. II-3207, točka 128).

284 Nazadnje, kot navaja Komisija v točki 154 obrazložitve izpodbijane odločbe, se odločba z dne 6. avgusta 1991 nanaša le na ukrep iz zakona št. 9/91 in zato odobritev tega ukrepa ne more ustvariti legitimnega pričakovanja o zakonitosti novega ukrepa pomoči, ki je bil določen z zakonom št. 80/05, ali o tem, da podaljšanje veljavnosti cene Terni, ki je vsebovano v njem, ne pomeni pomoči.

285 Glede tega je treba spomniti, da vsebuje zakon št. 9/91 dva predmeta, in sicer istočasno podaljšanje veljavnosti cene Terni in koncesij za hidroelektrarne za samoproizvajalce do leta 2001 ter prenehanje te cene konec leta 2007.

286 Nesporno je, da je sporni ukrep, na eni strani, odpravil postopek postopnega prenehanja uporabe cene Terni, s tem ko predvideva uporabo slednje vsaj do leta 2010, in, na drugi strani, popolnoma spremenil metodo za izračun te cene, kot to izhaja iz točk 123 in 124 obrazložitve izpodbijane odločbe.

287 V tem kontekstu je Komisija sporni ukrep opredelila kot novo pomoč, kar je opredelitev, ki ji tožeča stranka ne oporeka. O tem ukrepu bi bilo potrebno v skladu s členom 88(3) ES obvestiti Komisijo, kar ni bilo storjeno.

288 Iz tega izhaja, da tožeča stranka na podlagi odločbe z dne 6. avgusta 1991 in kasnejšega ravnanja Komisije ni mogla sklepati, da novega ukrepa podaljšanja, ki ga je uvedel zakon št. 80/05, ni mogoče opredeliti za državno pomoč v smislu člena 87 ES.

289 V teh okoliščinah je treba zavrniti tožbeni razlog kršitve člena 14(1) Uredbe št. 659/1999 in načela varstva zaupanja v pravo.

290 Iz vseh zgoraj navedenih ugotovitev izhaja, da je treba tožbo v celoti zavrniti, pri čemer predlagani ukrepi procesnega vodstva niso potrebni.

Stroški

291 V skladu s členom 87(2) Poslovnika se neuspeli stranki naloži plačilo stroškov, če so bili ti priglašeni. Ker tožeča stranka ni uspela, se ji v skladu s predlogi Komisije naloži plačilo stroškov.

Iz teh razlogov je

SPLOŠNO SODIŠČE (peti senat)

razsodilo:

1. Tožba se zavrne.

2. Družbi ThyssenKrupp Acciai Speciali Terni SpA se naloži plačilo stroškov.

Vilaras Prek Ciucă

Razglašeno na javni obravnavi v Luxembourgu, 1. julija 2007.

Podpisi

Stvarno kazalo

Dejansko stanje ..... II - 3237

Postopek in predlogi strank ..... II - 3243

Pravo ..... II - 3245

Tožbeni razlog kršitve člena 87(1) ES ..... II - 3246

Trditve strank ..... II - 3246

Presoja Splošnega sodišča ..... II - 3255

Tožbeni razlog bistvene kršitve postopka in kršive členov 87 ES in 88 ES zaradi očitne napake pri presoji ekonomske študije, ki so jo predložili italijanski organi ..... II - 3279

Bistvena kršitev postopka ..... II - 3279

— Trditve strank ..... II - 3279

— Presoja Splošnega sodišča ..... II - 3283

Očitna napaka pri presoji ekonomske študije, ki so jo predložili italijanski organi . II - 3294

— Trditve strank ..... II - 3294

— Presoja Splošnega sodišča ..... II - 3297

Tožbeni razlog kršitve člena 88(3) ES ..... II - 3298

Trditve strank ..... II - 3298

Presoja Splošnega sodišča ..... II - 3302

Tožbeni razlog kršitve člena 14(1) Uredbe št. 659/1999 in načela varstva zaupanja v pravo ..... II - 3309

Trditve strank ..... II - 3309

Presoja Splošnega sodišča ..... II - 3314

Stroški ..... II - 3319